

**A VILÁGOSSÁG KÖNYVNYOMDA RT
HUSZONÖT ÉVE**

**SZERKESZTETTE
FREUND JENŐ ÜGYVEZETŐ
IGAZGATÓ**

VILÁGOSSÁG RT KIADÁSA
MŰSZAKI IGAZGATÓ: DEUTSCH D.

TARTALOM
BEVEZETŐ
A VILÁGOSSÁG KÖNYVNYOMDA HUSZONÖT ÉVE
A NYOMDA TÖRTÉNETE
A NYOMDA FEJLŐDÉSÉNEK ÁLLOMÁSAI
A NYOMDA ÉS MUNKÁSAI
A NYOMDA MUNKÁINAK KIVITELE.
MIT TUD A NYOMDA?
EMLÉKSOROK

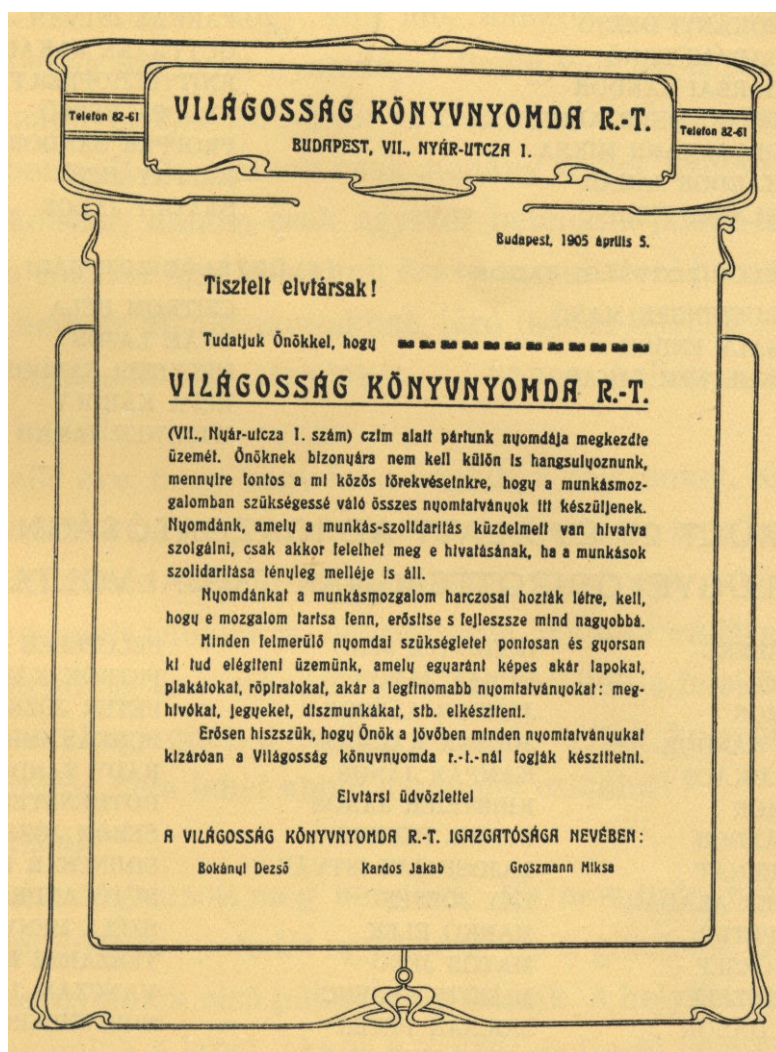

ROUGET DE L'ISLE ELÉNEKLI A MARSEILLAISÉT. PILS FESTMÉNYE
A TÁRSADALMI LEXIKON MELLÉKLETE
AZ INTÉZET HÁROMSZÍNNYOMÁSA

AZ INTÉZETI SZÉKHÁZ

EZ A KÖNYV A VILÁGOSSÁG KÖNYVNYOMDÁBAN, AZ INTÉZET FÖNNÁLLÁSÁNAK HUSZONÖTESZTENDŐS JUBILEUMAKOR KÉSZÜLT AZ EZERKILENC SZÁZHARMINCADIK ESZTENDŐBEN. A KÖNYV MŰVÉSZETI MEGTERVEZÉSE A NYOMDA MESTERSZEDŐ-GRAFIKUSÁNAK: DUKAI KÁROLYNAK A MUNKÁJA. A NYOMTATÁS MUNKÁLATAIT BAUER HENRIK FŐGÉPMESTER, VALAMINT FRÖHLICH SAMU GÉPMESTER VÉGEZTE.

1905-BEN A NYOMDA ALAPÍTÁSÁT BEJELENTŐ KÖRLEVÉL

**A VILÁGOSSÁG KÖNYVNYOMDA RT IGAZGATÓSÁGÁNAK
ÉS FELÜGYELŐBIZOTTSÁGÁNAK TAGJAI:**

1905-BEN

IGAZGATÓSÁGI TAGOK

BOKÁNYI DEZSŐ
GARAMI ERNŐ
GARBAI SÁNDOR
DR GOLDNER ADOLF
GROSSMANN MIKSA
KARDOS JAKAB
KLÁRIK FERENC

FELÜGYELŐBIZOTTSÁGI TAGOK

BUCHINGER MANÓ
SALY ENDRE
WELTNER JAKAB

1930-BAN

IGAZGATÓSÁGI TAGOK

FARKAS ISTVÁN
GUTTMANN JAKAB
KNITTELHOFFER FERENC
KRUPPA REZSŐ
PROPPER SÁNDOR
RAFFAY JENŐ
SÁVOLT JÁNOS

FELÜGYELŐBIZOTTSÁGI TAGOK

CZITROM BÉLA
DEÁK LAJOS
HELYBELI SÁNDOR
RÉPA KÁROLY
WELTNER JAKAB

**AZ ELMÚLT 25 ÉV ALATT AZ IGAZGATÓSÁGNAK ÉS
FELÜGYELŐBIZOTTSÁGNAK TAGJAI VOLTAK:**

BÁRDOS FERENC
BIRÓ DEZSŐ
BÖHM VILMOS
CSIZMADIA SÁNDOR
CZUGLER LUKÁCS
EINHORN MÓR
FARKAS SÁNDOR
FRANKL BERNÁT
GOLDBERGER ALADÁR
GÜNTHER PÉTER
GYURICS JÓZSEF
HANDLER JÓZSEF
HOROVITZ GÁBOR

HOROVITZ JENŐ
HUBAY JÁNOS
JÁMBOR ALBERT
JÓCSÁK KÁLMÁN
KAMPÁN JÁNOS
KIRSTEIER JÁNOS
KITTEL FERENC
LAJOSFALVI ISTVÁN
LAY JÓZSEF
MARKÓ ELEK
MATÓS JENŐ
MIÁKITS FERENC
MOLNÁR PÉTER
PEIDL GYULA

PELCZÉDER ÁGOSTON
PETRÓK KÁROLY
PÉTER JÓZSEF
PUSKÁS IMRE
RÁDY SÁNDOR
ROTHENSTEIN MÓR
SEBŐK JÓZSEF
SIMINCÁS FERENC
SÜTŐ ANDRÁS
SZÉLL MENYHÉRT
TESZÁRSZ KÁROLY
VANCZÁK JÁNOS
WIESENBERGER VILMOS

BEVEZETŐ

ÍRTA GARAMI ERNŐ

Ki hinné, hogy volt idő, amikor a Magyarországi Szociáldemokrata Pártnak nem volt nyomdája! Pedig volt ilyen idő. Nem is régen: huszonöt esztendővel ezelőtt. Akkor volt ez, amikor még napilapja sem volt; abban az időben volt ez, amikor csak néhány évvel azelőtt nem is háromszor, nem is kétszer, hanem csak egyszer hetenkint jelent meg a Népszava. S amikor igen sokszor úgy koldultuk össze szombatonként azt a pénzt, amire szükség volt, nem az alkalmazottaknak járó fizetés fejében – ők kapták legutoljára picit fizetésük egy töredékét –, hanem kellett a nyomdára, hogy „kikapjuk” a lapot!

Éppen huszonöt éve, hogy nagy fába vágtuk a fejszénket. Közel tízezer előfizetőt gyűjtöttünk a napilapra, amelyet meg akartunk, meg kellett indítanunk. Pártgyűlés határozata kötelezett rá minket, amelynek végrehajtása súlyos gondként nehezedett vállainkra, nevezetesen Weltner vállára és az enyémmre, akik ketten párttitkár és szerkesztő gyanánt viseltük a felelősséget az eseményekért. Éreztük, hogy eljött a napilap ideje, de tudtuk, hogy bármint forgatjuk a tízezer előfizetőt, nem lehet abból napilapot csinálni!

Mi történjék tehát?

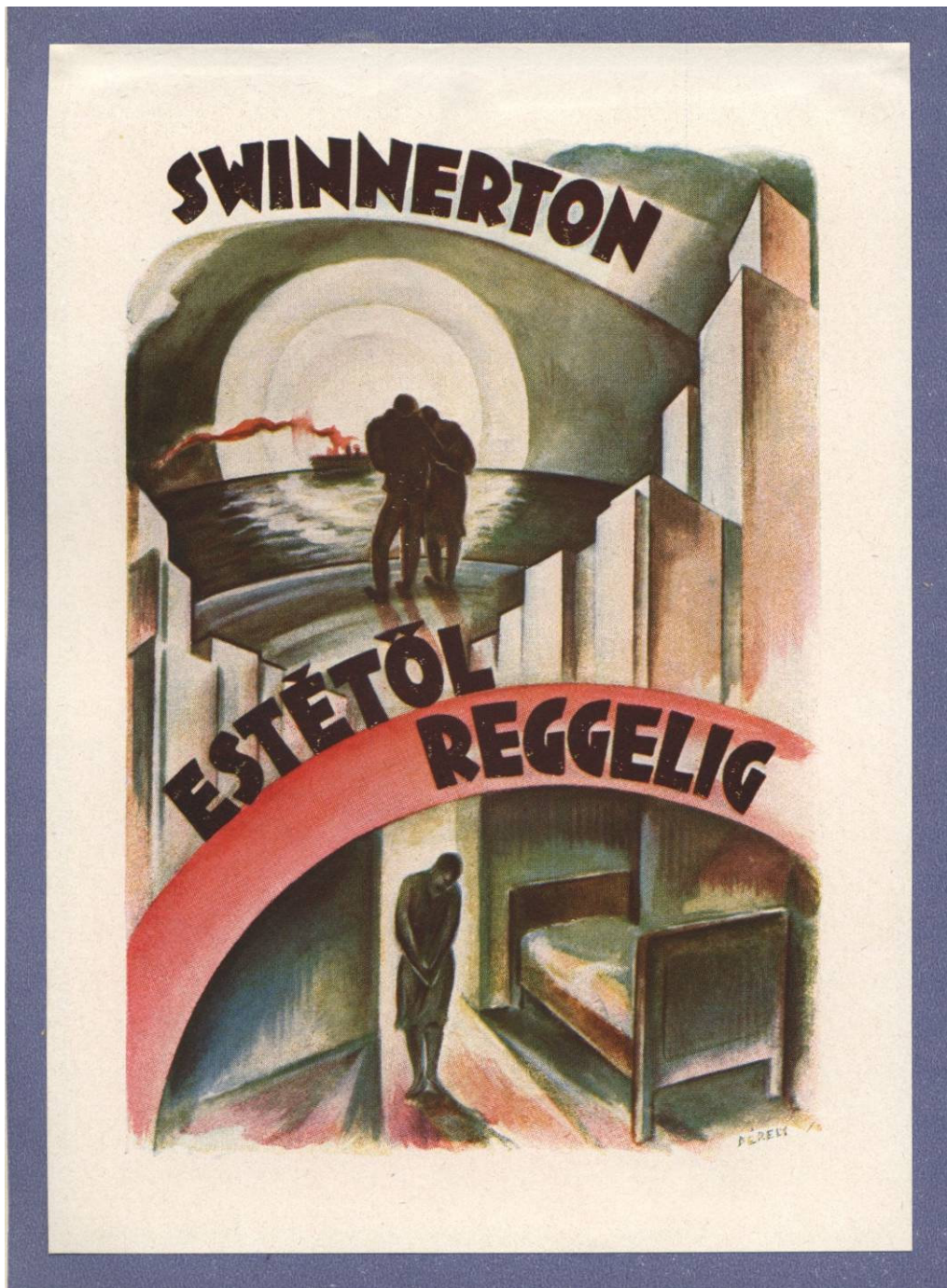
Merész gondolat fogalmazott meg bennünk. Ha nem tudunk napilapot kiadni: csináljunk napilapot és nyomdát egyszerre! Ez a gondolat nem is volt olyan ostoba, mint amilyennek első pillanatban látszik. A helyzet ez volt: ha idegen nyomdában nyomjuk a lapot, akkor a tízezer előfizető nem elég és rövidesen a deficit réme fenyeget minket. Ha azonban a tízezer előfizetőtől befolyt pénz nagyobbik részét egy olyan nyomda alapítására fordítjuk, amelyben nemcsak napilapunkat, hanem valamennyi, a párthoz és szakszervezetekhez tartozó nyomtatványt elő tudjuk állítani, akkor mindaz a pénz, ami egy idegen nyomda tetemes hasznát jelentette már akkor is: a miénk marad és a napilap deficitjének fődözésére használható föl.

És a gondolatot tett követte.

Groszmann Miksa elvtárs ajánlatára, aki maga is nyomdász lévén, ismerte a rendelkezésre álló erőket, Pollák Simon elvtársunkat hívtuk meg az első tanácskozásra, mint olyan komoly szakférfiút, aki már akkor is nagyobb nyomda élén állott. Pollák számvetései megerősítették elvi kalkulációinkat, ő maga hajlandó is volt átvenni a nyomda vezetését. Most már hozzáértő szakemberünk is volt, aki rögtön teljes, őt mindenkor jellemző buzgósággal bele is vetette magát a munkába.

Kezdetben voltak a számvetések, ezekből hámozódtak ki a konkrét tervek, ismét ezekből lettek szépen, sorban, rendben: ólomanyag, gyorsajtó, amerikai gép s mindaz a tömérdek ezerféle kis és nagy dolog, amiből varázslatos gyorsasággal alakult ki a nyomda, hogy büszkeségünket, napilapunk egyik legfőbb alapját: a rotációs gépet el ne felejtsük.

Amikor ez a mai fogalmaink szerint kicsi és kezdetleges, tizenhatoldalas rotációs gép nyomdánk pincéjében épült, hej, de nagynak, szinte óriásnak tűnt föl előttünk! Bizony, el sem akartuk hinni, hogy „ez” a miénk és hogy a „mi” lapunkat fogják rajta nyomni! És egy szép napon megindult a gép, robogva forogtak kerekei és szalagjai közül előbukkant: a Népszava-napilap első száma. Ünnepeles pillanat volt ez.

AZ INTÉZET HÁROMSZÍNNYOMÁSA

Éreztük mindannyian, hogy a magyarországi munkásmozgalom új korszakához értünk. Belül azonban mindannyiunkat egyetlen néma gond fojtogatott: mi lesz a napilappal, főleg napilapunk egyik legfőbb alapjával, a Világosság-nyomdával? Először „Haladás” névre akartuk keresztelni nyomdánkat, de ezt nem engedélyezték és így hosszas tanácskozás után kereszteltük el szívünknek a napilap mellett másik ikergyermekét a Világosság névre. Töprengtünk: lesz-e elég rendelése, tud-e majd elég hasznot hajtani, amellet hogy a terheket is törleszthesse?... És lám, minden ment nagyszerűen. Pollák Simon hozzáértése, szakmai és kereskedelmi tudása, lelkes, odaadó munkája minden kezdetleges nehézségen átvezette a nyomdát. A napilap is gyors fejlődésnek indult. Rövidesen megszületett a második csoda: az új rotációs gép, amely éppen kétszer olyan nagy volt, mint az első. Ezzel a harminckétoldalas géppel azután megtelt a rendelkezésünkre álló hely s csakhamar szűknek bizonyult a nyomda bérelt

helyisége, amivel rövidesen újabb merész tervek kovácsolódtak agyunkban. Kiszámítottuk ugyanis, hogy abból a bérből, amelyet a nyomda, a szerkesztőség, a kiadóhivatal, a párttitkárság és a könyvkereskedés együtt fizetnek: egy célszerűen megépített ház amortizációja is futja!

Ezt a gondolatot is tett követte.

Ezúttal Vágó József építész elvtársunk volt az, aki segítségünkre sietett nemcsak azzal, hogy aránylag kis helyen, a célnak mindenben megfelelő, szép és világos helyiségeket tervelt ki, hanem azzal is, hogy kezünkre járt a pénzügyi megalapozás súlyos kérdései körül. Megszületett a pártház, amely tulajdonképpen a Világosság-nyomda további fejlődésének volt a tanuságtétele. Az új házban pedig a tervezett képnymás miatt rögtön nagyobbítani kellett a második új rotációt is, amely immár negyvenoldalassá lett...

A Világosság-nyomdát ettől a pillanattól fogva már csak fölfelé vezette útja. A második rotációs után következett a harmadik, még nagyobb, 48 oldalas körforgó fölállítása, amely most már éppen háromszor akkora volt, mint a „régí”, a „kicsiny” gép, holott ez egykor oly hatalmasnak látszott csodálkozó szemünk előtt. Rövidesen azonban újabb csoda történt: hét szedőgép kattogása kísérte ettől fogva derék szedő elvtársaink odaadó munkáját! A gépteremben pedig egyre-másra szaporodtak a modern és legmodernebb gépek, a hét szedőgépből néhány esztendő múltán tizenhárom lett s ami a legfontosabb: a Világosság-nyomda hírt és nevet szerzett magának a párttól távol álló körökben is és művészi munkáival Budapest legelső nyomdái közé küzdötte föl magát. Dicsőséget szerzett önmagának és a pártnak, amelyet hihetetlenül hasznosnak bizonyult munkájával szolgált.

A Világosság-nyomda nemcsak egyszerű nyomda volt, a ház, amelyet épített magának, nemcsak puszta nyomdaépület volt. Ez a ház mindenkor vár volt, ahonnan napról napra ostromra indultak a Népszava és a párt seregei. Nem csodálatos tehát, hogy amikor a bolsevizmus örülete elbukott s megkezdődött a fehér terror uralma, akkor valóságos várostrom indult meg ellene: rombolásra fölbérelt hordák törtek be hajlékunkba s mindent összezúztak, összetörtek, ami vandál kezük ügyébe esett. Ezek a kezek szerettek volna mindent megsemmisíteni, amit esztendők odaadó, szorgalmas munkája alkotott. De távoztukkal új és más kezek érkeztek nyomukban, szorgos munkában megkérgesedett kezek, derék szedő, asztalos, lakatos stb. elvtársak kidolgozott kezei, amelyek néhány nap alatt ingyenes munkával rendbehozták a földúlt otthont, mint ahogy az életüket áldozó katonák tömrik ki a vár falán támadt réseket. S íme, a vár újból és szilárdan állott...

Pollák elvtárs sajnálatos távozásával Freund Jenő elvtárs – aki a nyomda alapításának első pillanatától fogva annak főkönyvelője gyanánt végezte addig munkáját – vette át a Világosság-nyomda vezetését és súlyos feladatát minden elismerésre érdemes gondossággal és odaadással végzi mai napig is. Deutsch Dávid elvtárs pedig, aki az alapítás első pillanatától fogva előbb tördelője, majd faktora volt a nyomdának, annak műszaki igazgatója gyanánt végzi ma is felelősségteljes és sok ügyel-bajjal járó munkáját. A vár is, a védők is helytállottak.

Persze, a védők közé nemcsak az itt felsorolt elvtársakat kell számítanunk, hanem valamennyi segítőtársukat: a névtelen munkás- és munkatársak seregét is. Hála és köszönet illeti a szedők, a gépmesterek, az öntők, a segédmunkások és munkásnők nagy csapatát, akik mindenkor hűséges odaadással végezték munkájukat és segítettek szorgalmas kézzel téglát téglára rakva, építeni várunk falait.

A Világosság-nyomda a munkásmozgalom alkotása volt, mint ilyen a munkásmozgalom egyik legfőbb erősségévé, valóban valóságos várává lett. Nélküle nem ott tartanánk, ahol tartunk, nélküle a munkásmozgalom ma is idegen nyomdának volna a vámfizetője, nélküle témérdek nehézségbe ütközött volna mozgalmunknak számos hasznos cselekedete, röviden: nélküle félkezűek és sántalábúak maradtunk volna.

A Világosság-nyomda jubileuma: ünnepe Magyarország egész munkásságának, amely ezen a napon köszönetével fordul mindazok felé, akik agyuk és kezük munkájával, szívük egész melegével dolgoztak azon, hogy amit a munkásság magának megteremtett, az minél nagyobbá, minél szebbé és minél hatalmasabbá legyen.

Huszonöt esztendő nem nagy idő, de ez a huszonöt év duplán számít, mert mindegyik év háborús esztendő volt, nem is szólva a világháború, a bolsevizmus és az ellenforradalom őrlő, pusztító idejéről. Ebben az ötvenet számító huszonöt esztendőben épült, növekedett, állt helyt pártvárunk, a Világosság-nyomda. Vajjon mi jobbat kívánhatnánk e nyomda testőrségének, ott dolgozó mindmegannyi elvtársunknak és önmagunknak, mint hogy a következő huszonöt év hozzon nekik, ha lehet, kevesebb viszontagságot, de hozzon mindannyiunknak legalább is ugyanannyi eredményt, mint az elmúlt...

A Világosság-nyomda valamennyi katonáját szeretettel köszönti ez ünnepi napon Magyarország szociáldemokráciája.

AZ INTÉZETBEN KÉSZÜLT HÁROMSZÍNŰ, ÓLOMBA ÉS LINOLEUMBA VÉSETT PLAKÁT.
AZ EREDETI 63/95 CM

A VILÁGOSSÁG KÖNYVNYOMDA HUSZONÖT ÉVE

Az üldözések pergőtüzét állta a párt, amikor egyre hevesebben és türelmetlenebbül hangzott a követelés: *napilapot kell alapítanunk*, mert a kormány és a polgári sajtó koncentrált támadásait csak akkor tudjuk kivédeni, ha ez a naponta megjelenő, felbecsülhetetlen értékű fegyver áll rendelkezésünkre. Megindult a munka, hogy a lap részére előfizetőket szerezzünk, mert az így begyűlt összegekből akartuk a napilapot létesíteni. Az általános nagy lelkesedéssel szemben az előfizetők tábora nem nagyon gyorsan szaporodott. Összesen talán nyolcezer előfizetőt tudtunk szerezni és amikor már minden további agitáció hatástalannak bizonyult, szomorúan kellett megállapítanunk, hogy a begyűlt összeg nem elég a napilap megindítására.

Garami elvtársnak támadt akkor az a kezdetben nevetségesnek látszó ötlete, hogy habár a begyűlt összeg a napilap létesítéséhez kevés, a napilapot mégis meg lehet indítani, de csak abban az esetben, ha saját részünkre egy nyomdát is fölszerelünk. Mások, azt hiszem, részletesen megírják ennek a furcsa nyomdaalapításnak a történetét. Annyi bizonyos, hogy egyetlen fillérünk sem volt erre a nagyarányú befektetésre, de a nyomda mégis rövid időn belül rendelkezésünkre állt és nemsokára egy tizenhatoldalas kis rotációs gépen megkezdte a *Népszava* napilap nyomását.

A nyomda ezután hallatlan gyorsasággal fejlődött és néhány esztendő múlva a főváros egyik legjobban vezetett *mintautemévé vált*. A megalakulás idejében *Pollák Simon* elvtárs szerzett elévülhetetlen érdemeket a nyomda fejlesztése körül, mert nagyszerű munkatársával, *Freund Jenő* elvtárral együtt nagy szorgalommal és odaadással gyűrték le a kezdet nehézségeit és olyan nevet szereztek a nyomdának, hogy nemcsak a pártmunkákon dolgoztak, hanem a polgári rendelők egész tömegét szereztek meg. *Pollák Simon* elvtárs távozása után *Freund Jenő* elvtárs vette át a nyomda vezetését és ő vitte a fejlődés további útjára, kiváló segítő-társával, *Deutsch Dávid* elvtárral.

A szociáldemokrata párt hallatlanul sokat köszönhet a nyomdának. A plakátok, röpiratok és agitációs füzetek milliói kerültek ki ebből az üzemből ízléses, szép kivitelben. Nagyobb pártakciók és a választások a nyomda munkája nélkül aligha sikerülhettek volna. Nem volt olyan kívánság, amit a nyomda ne tudott volna teljesíteni és néha órák alatt készültek el olyan röpiratmennyiségek, amelyeket más üzemben napok alatt sem tudtunk volna megszerezni.

A jubileumi ünnepeken a nyomda vezetői s annak minden munkása nyugodtan elmondhatják, hogy buzgón és odaadással, *szocialista lelkesedéssel dolgoztak a pártnyomda érdekében*. Ez a mintaintézmény nagyszerű cáfolata annak, hogy a szociáldemokratáktól vezetett üzemek nem boldogulhatnak. Magától értetődő, hogy a nyomda vezetői és annak minden munkása a párthoz tartoznak. És íme, mégis 25 esztendő után a Világosság-könyvnyomda a főváros legszebben dolgozó, minden igényt kielégítő üzemévé fejlődött.

Köszönet érte mindazoknak, akik a nyomda munkásai közé tartoznak. A vezetőknek éppen úgy, mint a munkásoknak. Az ő érdemük, hogy a párt a legsúlyosabb időkben *gyorsan és hatásosan tudott védekezni minden ellenféllel szemben, az ő érdemük, hogy a napilap annyi üldözés ellenére még mindig állja a harcot*.

WELTNER JAKAB, az első felügyelőbizottság volt tagja

A NYOMDA TÖRTÉNETE

E század első éveiben a magyarországi munkásmozgalom egy emlékezetes korszaka záródott le: a Bánffy-féle üldözés. Az évekig tartó kíméletlen üldözés és elnyomatás volt a Magyarországi Szociáldemokrata Párt acélfürdője, amelyből öntudatosabban és megerősödve került ki. A szervezetek taglétszáma rohamosan emelkedett, a harci kedv fellángolt és a párt életképességébe vetett bizalom töltött el mindenkit. A harc területének kiszélesítése a harci fegyverek kibővítését is szükségessé tette. A Szociáldemokrata Párt leghatalmasabb fegyvere – a szóbeli agitáción kívül – a sajtó. Ennek fejlesztése volt a cél és e cél elérése egy úton volt lehetséges: saját nyomda megteremtése. A Népszava napilappá tételének is ez volt az egyetlen megoldása. A párt vezetősége felismerte a helyzetet és teljes erejével odahatott, hogy egy nyomda megvalósításának előfeltételét megteremtse.

A párt már előzőleg két ízben is próbálkozott, hogy saját nyomdára tegyen szert, de egyik esetben sem sikerült a kísérlet és ezek a nyomdák rövid fennállás után – megszűntek. Ezek a tapasztalatok óvatosságra intették elvtársainkat, mert érezték, hogy ha a harmadszori kísérlet is kudarcba fullad, akkor hosszú időre megszűnik a lehetősége egy nyomda alapításának és a pártmozgalom is súlyosan megérzi ennek hatását.

A nyomda megalapításának egyik legfontosabb előfeltétele volt – megfelelő mennyiségű munka biztosítása. A szakszervezetek vállalták, hogy összes nyomtatványszükségleteiket az újonnan alapítandó pártnyomdánál fogják beszerezni. A párt vezetése alatt már akkor az Általános Munkás Betegsegélyező Pénztár, amelynek vezetősége szintén vállalta, hogy az új nyomdát foglalkoztatni fogja. Az ezek alapján összeállított nyomtatványszükséglet elég tekintélyes volt ahhoz, hogy egy olyan nyomdának alapját alkothassa, amely minden kívánságnak eleget tud tenni.

A pártnak nyomdaalapító törekvése természetesen nem maradhatott egészen titokban és amint kiszivárgott ennek híre, egyre-másra kapott a párt ajánlatot meglévő nyomdáktól, hogy azokat vegye át – és a tulajdonost mint vezetőt állítsa a nyomda élére. Ez anyagilag olcsóbb és könnyebben megoldható lett volna, de ennek a megoldásnak komoly és súlyos ellenzéke volt. A szakemberek egyhangúlag ellene nyilatkoztak, mert tudták, hogy egy elhasznált berendezésű nyomdával nem lehet olyan munkát produkálni, amely a versenyben megállja a helyét. Az új nyomdának első megmozdulásakor már mutatnia kellett, hogy nem a régi kísérletek utóda. Ezt pedig csak egy teljesen új üzemmel lehetett elérni. 1904. év végén a kérdés végleg eldőlt azzal, hogy a gépgyárak és betüöntödék megfelelő hitel nyújtásával lehetővé tették egy teljesen új nyomda berendezését. A párt vezetősége emellett döntött és a szervezési munka megindult. Részvénytársasági formát választottak és kibocsátották a részvényjegyzésekre a felhívást. Az 50.000 koronában megállapított alaptőkét rövid idő alatt jegyezték és 1905 február 15-én volt az alakulóközgyűlés. A közgyűlés a nyomdának „Haladás” nevet adott, de a céghivatal ezt a nevet nem engedélyezte, mert ily név alatt már volt egy nyomda bejegyezve és egy újabb keresztségben kapta a „Világosság könyvnyomda részvénytársaság” nevet. Az üzem 1905 március 14-én indult meg a Nyár ucca 1. szám alatt, 5000 korona forgótőkével – mert a befizetett alaptőke többi részét a berendezés költségei emésztették fel – és kb 200.000 korona adóssággal. Ez volt az útravaló, amit a nyomda vezetősége kapott. Sovány volt biz az, de kárpótolta a nyomdát a lelkesedés és szeretet, amellyel mindenütt találkozott.

AZ INTÉZETBEN KÉSZÜLT NÉGYSZÍNŰ, ÓLOMBA ÉS LINOLEUMBA VÉSETT PLAKÁT.
AZ EREDETI 63/95 CM

1905 április 1-én indult el a nyomda rotációs gépe, amelynek első terméke a „Népszava” napilap volt. Határtalan lelkesedés köszöntötte a gépóriás megmozdulását. Hajnali 2 órakor az elvtársak százai várták az első lapot. És míg lent a pince mélyén készült a lap, kint az uccán felhangzottak a Munkásinduló lüktető akkordjai. Az ének hangja és a gép zakatolása egy melódiává olvadt össze és az elvtársak könnyes szemekkel ölelték magukhoz az immár naponként megjelenő „Népszavát”.

A kezdet nehézségein könnyen túlesett a nyomda. Munkával bőven el volt látva és állandóan szaporítani kellett a munkások számát. Ezzel szemben azonban jelentkezett a pénzügyi nehézség: a forgótőke hiánya.

A „Népszava” terjedelme a tervezet szerint 8 oldalban volt megállapítva, de a politikai harcok, a szervezetek gazdasági mozgalmái szinte kikényszerítették, hogy a lap nagyobb terjedelemben jelenjen meg, aminek következménye az lett, hogy a lap olyan hitelt vett igénybe, amely nem volt arányban a forgótőkével.

A nyomda életképessége akkor már nem volt vitás, mert főleggel dolgozott és szervezete kifogástalanul működött. Ellenben újabb forgótökről kellett gondoskodni, hogy az üzem zavartalanul működjön. Az alapítók áldozatkészsége újból megnyilvánult, mert 1907 decemberében az alaptőkét további 50.000 koronával fölemelték, amelyet teljes egészében be is fizettek. Közben azonban a nyomda folyton fejlődött. Működésének területe mindig szélesebb lett. Az üzem menete újabb tőkéket kötött le, ami ismét pénzügyi nehézségeket okozott. Másrészt pedig egy újabb súlyos probléma várt megoldásra: a helyiség kérdése. A nyárucai helyiség bérlete vége felé járt és új helyiségről kellett gondoskodni, mert itt a nyomda további fejlesztésére nem volt lehetőség.

A nehézségek azonban nem kedvetlenítették el az alapítókat, mert látták, hogy nem a nyomdában van a hiba, hanem a fejlődés gyors tempója kívánja az újabb tőkéket. Radikális megoldásra volt szükség, amelyet az 1908-as év hozott meg. 100.000 koronával emelték az alaptőkét és ugyanekkor oldódott meg a helyiség kérdése is.

Sikerült oly megállapodást kötni, hogy a Conti ucca 4. szám alatt Vágó József műépítész tervei alapján, a mi előírásunk szerint, kizáróan a nyomda céljára házat építettek. Az így fölépült nyomdaépületet 15 évre bérbe vettük, azzal a kikötéssel, hogy a bérlet letelte után a ház a mi tulajdonunkba megy át. A fölemelt alaptőke megvalósította a hozzáfűzött várankozást, mert véglegesen rendezte a pénzügyi helyzetet.

1909 novemberében minden zökkenő nélkül átköltöztünk az új házba, amely az akkori számításunk szerint 20-30 évre nyújtott fejlődési lehetőséget. Ez a számítás azonban nem vált be, mert a fejlődés sokkal rohamosabb volt, úgyhogy az 1912. évben már minden férőhelyet igénybe vettünk. A terjeszkedés szükségessége, ha lassúbb tempóban is, de folytatódott és ezért csakhamar napirendre került egy új helyiség megszerzésének kérdése.

1914-ben már komoly tárgyalások folytak egy új, nagyobb ház megvásárlásáról, amikor minden munkát megakasztott és mindent a legnagyobb bizonytalanságba döntött: az ekkor kitört háború.

Minden megállt! A hadbavonult személyzet helyett újat nem vettünk föl, mert arra szükség nem volt, sőt a megmaradt személyzetet is csak heti 3 napon át tudtuk foglalkoztatni. Később, amikor az ország a háború első kábulatából felocsúdott, a 3 nap 4-re, majd pedig 5 napra emelkedett. 1915-ben állott vissza a teljes munkahét.

A háború négy éve sorozatos vergődés volt. Bár forgalmunk számszerűleg emelkedett, de ez csak látszólagos volt, mert főként a valuta romlása mutatkozott benne. A súlyos viszonyok tették szükségessé az alaptőke újabb fölemelését. 1917-ben a szükséglet figyelembevételével 200.000 koronával emeltük az alaptőkét, amelyet teljes egészében az alapítók jegyeztek. Ezzel a tőkeemeléssel az alaptőke 400.000 koronára emelkedett.

Az 1918. évi októberi forradalom a nyomdát erősen föllendítette. A nyomtatványszükséglet óriási mértékben növekedett. Ekkor érte el a nyomda teljesítményének tetőfokát. Erősen megnövekedett munkaslétszámmal is csak nagynehezen tudtunk eleget tenni a minden oldalról beözönlő rendeléseknek. Természetesen elsősorban régi üzletfeleinket elégítettük ki és újabb munkát csak a lehetőség szerint vállaltunk. Volt rá eset, hogy valósággal könyörögtek egyesek, hogy vállaljuk írásműveik kinyomtatását, mert mint mondták: rájuk nézve fontos, hogy a Világosság-nyomda impresszumával jelenjen meg írásművük.

És ugyanazok az urak egy évvel később..., de jobb erről nem beszélni. Mi nem politizálunk, mi iparvállalat voltunk és vagyunk és minden törekvésünk az volt, hogy az üzem zavartalan menetét biztosítsuk.

Ezekben az időkben súlyos helyzetbe került a nyomdák papirosellátása is. Már a háború alatt a kormány szabályozta a rotációs papiros felhasználását és korlátozta a lapok terjedelmét. Ezt a szabályozó és ellenőrző műveletet a felállított Papirosközpont látta el. A háború összeomlásakor a megszállás következtében elvesztettük összes papirosgyárainkat, úgyhogy papirost csak külföldről tudtunk beszerezni. A Papirosközpont hatáskörét az íves papirosra is kiterjesztették. A nyomdák papirosellátását a központ intézte és papirost csak annak utalványozása alapján lehetett kapni. Ily körülmények között a nyomdák vállalászási lehetősége korlátozva volt, ami természetesen nálunk is éreztette hatását.

A háború befejezése, a forradalom, megszüntette a sajtót korlátozó intézkedéseket. A gondolatok özöne kívánczított papirosra, aminek csak a legnagyobb nehézséggel lehetett eleget tenni, mert a törvényes intézkedéseknél súlyosabb akadály volt: a papiros hiány.

A kommunizmus alatt ezek a nehézségek még fokozottabb mértékben folytatódtak. Az új uralom óriási tömegű nyomtatványt igényelt, ami úgyszólván az összes nyomdától forszírozott munkát kívánt. Különösen rotációs papirosban mutatkozott nagy hiány, úgyhogy a kommunizmus uralmának vége felé már barna fonópapirosra készültek a lapok. A nyomdának ezt a korszakát bátran nevezhetjük harcnak a papirosért!

De volt egy másik harca is a nyomdának ebben az időben. Harcot folytatott más nyomdával való összeolvasztó kísérletek ellen. A kommunizmus alatt többször fölvetődött az a terv, hogy a Világosság-nyomda olvasszon magába más nyomdákat, hogy ezzel teljesítőképessége növekedjék. A nyomda vezetősége ezt nem vállalta és végig kitartott álláspontja mellett.

A kommunizmus bukása után a nyomdában a legteljesebb visszaesés állott be. Az ellenforradalom megszállta és lezárta a nyomdát. Hetekig némaságra voltak kárhóztatva máskor szorgalmasan dübörgő gépeink. A bizonytalanság lett úrrá rajtunk. Mikor az üzemet újra megkezdttük, állandó ellenőrzésnek és molesztálásnak voltunk kitéve.

A háború a nyomdákat egy új tehertétellel ismertette meg: a cenzúrával. Az a generáció, amely a háború előtt nőtt fel, csak a történelemből ismerte a cenzúra intézményét. A háború máról holnapra bevezette a cenzúrát és a nyomdának tudomásul kellett venni, hogy cenzúra nélkül nyomni nem szabad. Ez állandó lőtást-futást jelentett. A levonatokat több példányban kellett bemutatni, ez is újabb munkát jelentett és a törölt helyeken megjelentek az „ablakok”, az üres foltok, amelyek jelentős részét az ólomlemezekből kellett kiszűrni. A nyomdák fölött örökös Damokles-kard lógott, nem maradt-e bent valami a cenzúra-törölte részből. Sok izgalmas órát jelentett ez. A román megszállás és az ellenforradalom alatt a cenzúra még fokozottabb mértékben működött. Egy időben két cenzúra is volt és valóságos tojástáncot kellett járni a nyomdának, hogy mit szabad nyomnia, vagy mit nem.

A nyomda a legmesszebbmenő óvatossággal dolgozott és állta a nap-nap után megújuló vizsgálatot. Az ellenforradalmi alakulatok állandóan a nyomda körül ólálkodtak és úgy látszik vártak a kedvező alkalomra. 1919 december 7-én, vasárnap, amikor senki sem volt a nyomdában, egy tüntető csoport behatolt a házba és rombolással akarta bebizonyítani vélt igazát.

A legnagyobb vandalizmussal pusztították el a nyomda berendezését és a háznak törhető részeit. A kultúrát terjesztő gépek kímélet nélkül áldozatul estek a vad öklök csapásainak. Az ólombetűket szétszórták, az írógépek az utca kövezetén zúzódtak szét. Megtörtént, amitől féltünk: a nyomda – 15 év szorgalmas munkájának eredménye – romokban hevert.

Könny szökött az elvtársak szemébe, amikor a pusztítást meghallották. De a sírás csak az első percekben lett úrrá a lelkeken, mert a következő percekben már a kérges munkásöklök a levegőbe csaptak azzal a fogadalommal: felépítjük újra!

AZ 1919 DECEMBER 7-IKI ROMBOLÁSRÓL KÉSZÜLT FELVÉTELEK

Ekkor – a megpróbáltatás e nehéz napjaiban – tűnt ki, hogy a nyomda mennyire hozzá volt nőve a munkásság szívéhez. Egyetlen emberként álltak mellénk, hogy segítsenek az újjáépítés munkájában. Százával jelentkeztek és ajánlották fel munkájukat, amelyért díjazást nem fogadtak el, akik pedig munkájukkal nem segíthettek, azok pénzben küldték el segítségüket. A rombolás után egy hétre a nyomda újra üzemben volt és nem tellett bele két hónap, a rombolás minden nyoma eltűnt. A munkásság fogadalma valósággá lett: töretlenül, hiánytalanul újra dolgozott a Világosság-nyomda. És most, amikor a múlt e fekete lapjánál megállunk, szálljon köszönetünk szava azok felé, akik segítségünkre voltak a földresujtott nyomda föltámasztásánál. Az újjáépült nyomda azonban új nehézséggel állott szemben: a háború utáni gazdasági krízissel. Munka alig volt, gépeink térlenségre voltak kárhozthatva. Lassan indult meg a fejlődés újabb menete, amelyet folytonosan kemény próbára tett a gazdasági helyzet hullámozása. Az infláció súlyos korszaka nehezedett nemcsak ránk, hanem az egész gazdasági életre. A kalkuláció lehetetlenné vált, mert mire a munka elkészült, annak megadott ára – már a múlté volt.

AZ INTÉZETBEN KÉSZÜLT HÁROMSZÍNŰ, ÓLOMBA ÉS LINOLEUMBA VÉSETT PLAKÁT.
AZ EREDETI 63/95 CM

És mégis, ha lassan is, de haladtunk. Új gépeket szereztünk be és a munkavállalás területét szélesítettük. 1922-ben a házat véglegesen tulajdonunkba vettük.

Közben azonban folytatódott az infláció okozta bizonytalanság. A tőzsdejáték hihetetlen arányokat öltött. Mindenki a tőzsdepapírok után futott és arra esküdött. Mi, szegény iparvállalatok, meghúzódva néztük e boszorkánytáncot. Mi lesz ebből? És jöttek a sugdolódzók: miért nem mentek oda ti is, miért nem vesztek papírt? És nem mentünk oda! Ellenben vettünk papírt, de nem olyan cifra papírost, amely a tőzsdei spekulánsok izzadt kezén járta körforgását, hanem a gyárból tisztán, fehéren kijövő papírost és vártuk türelemmel, hogy a gépeink habzsolják azokat föl. És eljött az idő, amikor bebizonyosodott, hogy a fehér tiszta papíros értékállóbb volt, mint a cifra, banktrezorokban őrzött papiroskötegek.

1925-ben tért át az ország az új pengőértékszámításra és ugyanakkor jelent meg a kereskedelmi társaságok és az iparvállalatok vagyonára vonatkozó átértékelő rendelet. A pengő bevezetése stabilizálta a pénzürtéket, az átértékelő rendelet célja pedig a vállalatok mérlegének realizálása volt. Az infláció egyik hatása a vállalatok folytonos részvénytőkeemelő akciója volt. Az elértéktelenedett forgatóke helyett ily módon szereztek újabb forgatókét.

Intézetünk gazdálkodása ezt elkerülte és sikerült e nehéz időkön újabb tőkék befektetése nélkül átevezni.

Az átértékelő rendelet végrehajtásakor tűnt ki, hogy a vállalat gazdálkodása helyes volt, mert a békebeli aranykorona-részvénytőkét teljes egészében sikerült átmenteni. Az új alaptőkét 400.000 pengőben állapítottuk meg és a tartalékalapot 80.000 pengővel dotáltuk. Az 1926 február 20-i közgyűlés ezt szankcionálta és a nyomda háborús korszaka tulajdonképpen ezzel záródott le.

A pengő stabilizálása megkönnyebbülést jelentett a gazdasági életre. Valóban föllendülés mutatkozott. Sajnos, ez csak rövidéletű volt és körülbelül egy év alatt befejeződött, hogy utána még nagyobb visszaesés álljon be.

Nyomdánk 25. évfordulója ezzel a gazdasági krízissel esik össze, amely a munkavállalás lehetőségét teljesen összezsugorította.

RÉSZLET A KÉZISZEDŐK TERMÉBŐL

Ez a körülmény talán lehangolóan hat ez órában, de azért a sok vihart látott nyomda töretlen erővel és meg nem rendült hittel halad előre újabb és újabb jubileumok felé.

A NYOMDA FEJLŐDÉSÉNEK ÁLLOMÁSAI

Említettük már, hogy a nyomda alapításával kapcsolatban kalkuláció készült, amelynek alapján nyert megállapítást a szükséges gépek száma. Ennek alapján 1905-ben a megindulásnál a nyomda berendezése a következő gépekből állt:

- 3 darab gyorsajtó,
- 1 darab 16 oldalt nyomó rotációs gép és
- 2 darab tégelynyomósajtó.

Az üzem megindulásánál csakhamar kitűnt, hogy a méretezés szűkre volt szabva és a folyton szaporodó munkákat alig győztük előállítani. Ehhez járult az a körülmény, amelyet kalkulációba nem vehettünk, hogy munkáink egy részét sürgősen, soronkívül kellett elkészíteni. Ez a termelés rendszeres beosztását folyton zavarta és arra kényszerített bennünket, hogy újabb gépet állítsunk be.

Egy évvel a megalakulás után, 1906-ban, vettünk egy új gyorssajtót, amely lehetővé tette, hogy a nyomdával szemben támasztott igényeket kielégítsük.

A rotációs nyomógépet elsősorban a „Népszava” napilap foglalkoztatta. De ezen nyomtuk a nagyobb példányszámban megjelenő szaklapokat is. A „Népszava” csakhamar túlnőtt a tervezett kereteken és a 16 oldalt nyomó gép kevésnek bizonyult. Másrészt pedig folytonos bizonytalanságban voltunk: vajjon a gépnek egy napon nem történik-e olyan baja, amely lehetetlenné teszi, hogy a lapot kinyomjuk? Egy törés és a gép napokra, esetleg hetekre üzemképtelenné lett volna. Ismertük a nyomda e hiányosságát, hogy a „Népszava” megjelenése nincs teljesen biztosítva, de erőnkön felül nem akartunk újabb terheket vállalni. Két évig tartott ez az állapot. Dicséret a gépnek, de még inkább a gépet kezelő munkásoknak, hogy ez idő alatt egyszer sem történt baj. A lap nap-nap után pontosan megjelent – a gép és annak személyzete a vizsgát fényesen kiállta.

1907-ben a lap terjedelmének növekedése egy új gép beállítását tette szükségessé. Kétszer akkora gépet, mint az eddigi – 32 oldalt nyomó rotációst vettünk. Ezzel egyrészt adva volt a lap továbbfejlődésének lehetősége, másrészt pedig megszűnt a bizonytalanság érzése, mert immár tartalékgépünk is volt, ha esetleg egyik vagy másik rakoncátlankodik.

A 32 oldalas rotációs gépet később további 8 oldallal bővítettük, aminek tulajdonképpen az volt a rendeltetése, hogy a Népszavát képekkel illusztráljuk. Ez a kísérlet azonban nem vált be, mint ahogyan még a mai napig sincs kifogástalan megoldás napilapok illusztrálására. Ez a kudarccs csak a képekre vonatkozik. A 8 oldalas bővítés kárba nem veszett, mert mint 40 oldalas gép ma is üzemben van.

A fejlődés további állomásai: újabb gépek beszerzése, rendszeresen követték egymást.

1910-ben egy nagy gyorssajtót állítottunk üzembe.

1911-ben újból egy gyorssajtót vettünk.

Ugyanezen évben egy tégelynyomósajtóval bővítettük gépparkunkat.

Az 1912. év kiemelkedő állomás nyomdánk történetében. Ekkor vonult be üzemünkbe a nyomdatechnikának rohamosan előretörő és tért hódító csodás alkotása: a szedőgép. 7 Linotype-rendszerű gépet állítottunk be, ami újabb lendületet adott nyomdánk teljesítőképességének. Ugyanakkor egy, egyes betűket öntő gépet is beszereztünk, amely lehetővé tette, hogy a szedőgépek matricáiból öntsünk betűket a kéziszedésnél való felhasználásra.

1913-ban egy 48 oldalt nyomó rotációs géppel szaporodott gépállományunk.

A háborús évek a fejlődésnek ezt a vonalát megállították, de azért 1917-ben egy gyorssajtót és 1918-ban egy tégelynyomósajtot vettünk.

1922-ben újabb 3 szedőgépet szereztünk be.

Ekkor már üzemünk 17 éve működött és a gépeknél mindjobban jelentkeztek az öregedés jelei. Egyre-másra javítani kellett a gépeket, hogy munkáink minőségének színvonalát fenn tudjuk tartani. Az elmúlt évek alatt voltak idők, amikor a gépek éjjel-nappal üzemben állottak és azok elhasználódása, ellenére a gondos kezelésnek, komoly problémát vetett fel. Kicsérélni az elhasznált gépeket.

Ezt a programot a lehetőséghez és a szükséghez képest fokozatosan végre is hajtottuk. 1927-ben már egyetlen gyorsajtónk és tégelynyomónk nem volt a berendezkedés idejéből. Új, modern gépek állnak a régiéik helyén. Az elgondolás valósággá vált! Ugyanezen évben még 3 szedőgépet is vettünk, amellyel szedőgépeink száma 13-ra emelkedett, összegezve az elmondottakat: a 25-ik évfordulón gépparkunk a következő:

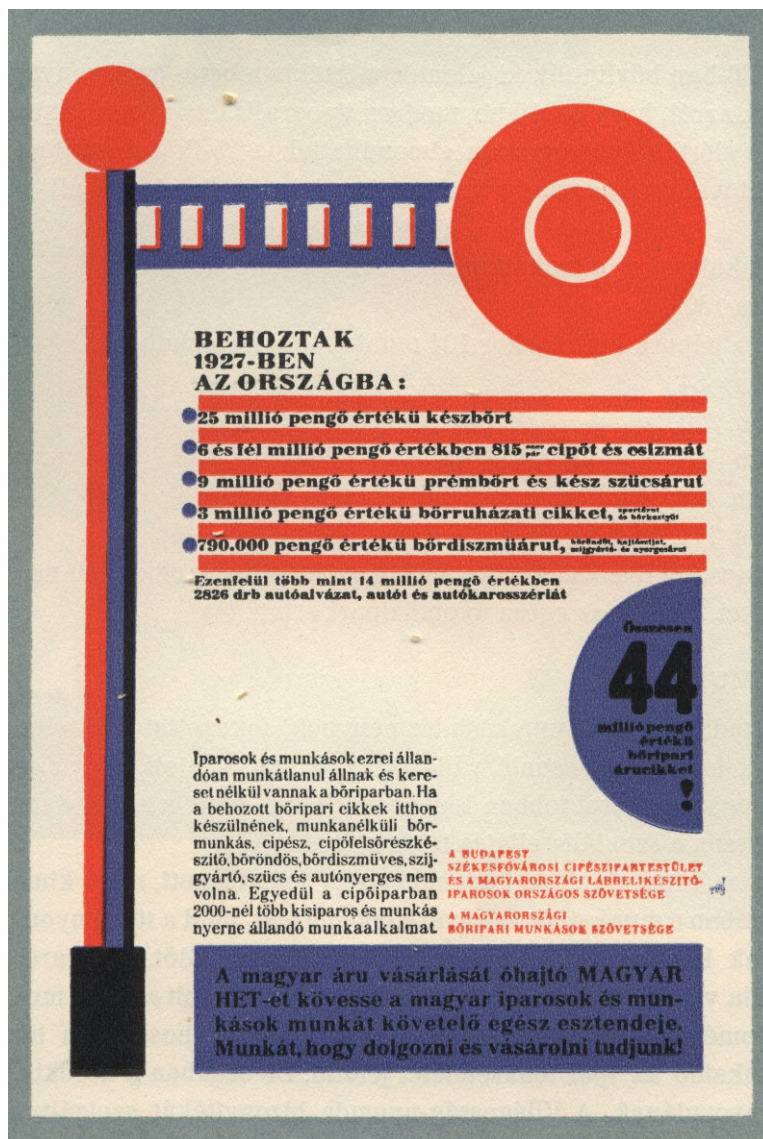
3 rotációs nyomógép,
6 gyorsajtó,
4 tégelynyomósajtó,
13 szedőgép,
1 öntőgép
és különféle könyvkötészeti gépek.

Betűanyagunk fejlődése lépést tartott gépeinkkel. Állandóan szaporítottuk betűtípusainkat. Címírásaink sokféleségénél pedig minden ízlés megtalálta a neki legjobban tetsző betűfajt. Míg szedőgépeink nem voltak, a betűk elhasználódásának kérdése állandóan napirenden volt. A szedőgépek az úgynevezett kenyérírás kérdését megoldották, de különösen az egyes betűket öntő gép beszerzése tette lehetővé, hogy állandóan felfrissítsük a betűanyagot. A háborúalatti ólomrekvirálások erősen csökkentették betűkészleteinket. Ennek esett áldozatául többek között teljes fraktúr (német) betűberendezésünk is. A fraktúr írást később sem pótoltuk újjal, mert az a tendencia, amely a fraktúr írás teljes mellőzését célozta, erősebb lendületet vett, nemcsak nálunk, hanem hazájában, Németországban is. Ily körülmények között szükségte-
lennek tartottuk ennek a kihalóban lévő írásnak az újból való beszerzését, annál is inkább, mert mindenfelé megszokták a latinbetűs német szedést és fraktúr betű utáni kereslet nem is volt.

A háború után, 1926-ban bővítettük ki jelentős mértékben betű- és címanyagberendezésünket és gondoskodtunk arról, hogy az újabb, modern tipografizálás nyomdánkban kivitelre kerül-
hessen. Ezt a célt elértük és nyugodtan elmondhatjuk a 25-ik évfordulón, hogy nyomdánk lépést tartott az idővel és modernség tekintetében frissen, fiatalosan áll a nyomdák között.

A nyomda megalakulásakor a technikai munkások száma 75 volt.
1910-ben a létszám 130.
1914 július 28-án, a háború kitörésekor 164 munkást foglalkoztattunk.
1915-ben a létszám 84,
1918-ban a létszám 220,
1920-ban a létszám 88,
1925-ben a létszám 120,
1930-ban a létszám 111.

Ez az aránylag alacsony létszám az általános gazdasági helyzetben leli magyarázatát, amely nemcsak bennünket, hanem az egész nyomdaipart érinti.

AZ INTÉZETBEN KÉSZÜLT HÁROMSZÍNŰ, ÓLOMMETSZÉSSSEL ÉS SZEDÉSSSEL KOMBINÁLT PLAKÁT. AZ EREDETI 63/95 CM

A NYOMDA ÉS MUNKÁSAI

A Világosság-nyomdának, mint munkásintézménynek, fokozottabb kötelezettsége van munkásaival szemben, mint más hasonló vállalatnak. Ebből adódott, hogy a nyomda mindenkor arra törekedett, hogy munkásai jobban legyenek ellátva, mint a többi üzemek munkásai és hogy példát mutasson a szociális ellátás tekintetében.

Ez az elgondolás már az alapítók intencióiban is jelentkezett, mert kimondták, hogy az alapítandó nyomdában a munkaidő $\frac{1}{2}$ órával rövidebb lesz, mint a többi nyomdákban. A szociáldemokrata pártnak kardinális követelését, a 8 órás munkaidőt, Magyarországon először a Világosság-nyomda valósította meg. Hatalmas demonstráció volt a 8 órás munkaidő bevezetése az akkori közvéleménnyel szemben, amikor még szélteben-hosszában hirdették és hitték, hogy a 8 órás munkaidő az ipar tönkretételét jelenti. De ezekben a körökben nem is jósltak hosszú életet a nyomdának. A Világosság-nyomda bizonyítékát szolgáltatotta, hogy a 8 órás munkaidő nem veszélyezteti a vállalat rentabilitását. Ezzel szemben a rövidebb munkaidő mellett a kollektív szerződésben biztosított minimális béreken túlmenően fiztük a munkásokat.

RÉSZLET A SZEDŐGÉPEKRŐL

Amilyen mértékben fokozódott a nyomda teherbíróképessége, olyan arányban javította a munkások szociális helyzetét.

1907-ben, tehát két évvel a nyomda alapítása után, már rendszeres fizetett szabadságot adott a munkásainak, éspedig a nappal dolgozó személyzetnek egy hetet, az éjjel dolgozó személyzetnek pedig 10 napot. A fizetett szabadság megadásával úttörő munkát végzett a nyomda. Abban az időben a rendszeres és fizetett szabadság kérdése a munkásság követelése között is csak mint egy távoli reménység szerepelt és annak közeli megvalósulásában nem hitt senki. A nyomdai munkásság is csak 1910-ben tudott a kollektív szerződésben háromnapos fizetett szabadságot kivívni. Mikor a nyomdai összmunkásság ezt elérte, akkor már a Világosság-nyomda két ízben is bővítette a szabadságidőt.

1908-ban a nappali személyzet szabadságát 7 napra, az éjjeli személyzetét pedig 12 napra emelte. 1909-ben pedig az egész személyzet 2 heti fizetett szabadságot kapott.

Ugyancsak állandóan foglalkoztatta a nyomda vezetését a nyomdában elöregedett munkások rokkantellátásának kérdése is. Az 1913 május 30-iki közgyűlés oldotta meg e kérdést, mert rokkantalap létesítését határozta el és megállapította a munkaképtelenné vált munkások segélyezésének szabályzatát. Ezt a határozatot azonban a háborús valutaromlás illuzóriussá tette, úgyhogy e kérdés elintézése függőben maradt.

A háborús idők nyomorúságai megakasztották a szociális berendezkedés fejlesztését, úgyhogy annak további kiépítését jobb időkre kellett halasztanunk.

A háborúalatti nyomorúság enyhítéséül hadbavonult alkalmazottaink családjait rendszeresen segélyeztük. A vérpatak folyását úgysem tudtuk megállítani, ellenben talán sikerült a könnyek árából erőnkhez képest valamennyit felszárítani.

A háború, a forradalmak elmúltával gondolhattunk ismét arra, hogy munkásaink szociális ellátását fokozzuk.

1919-ben a munkaidőt leszállítottuk 7½ órára, amely jelenleg is érvényben van.

1922-ben sikerült ismét jelentős lépést tennünk előre. A 15 évnél hosszabb idő óta alkalmazásban levő munkások 3 heti szabadságot kaptak. Ugyanekkor az 5-10 éve alkalmazásban levő munkások ½ heti, a 10 éven felül alkalmazásban lévők pedig egy teljes heti fizetést kaptak a szabadságidőn felül. Vagyis ez azt jelenti, hogy az 5-10 éve alkalmazásban lévők 2 heti szabadságot és 2½ heti fizetést, a 10-15 éve alkalmazásban lévők 2 heti szabadságot és 3 heti fizetést, a 15 évnél hosszabb ideje alkalmazásban lévők 3 heti szabadságot és 4 heti fizetést kapnak. Ennek megvalósítása új utat jelent a szociális ellátás terén, amely különösen nálunk még csak a munkásság követelése között sem szerepel, holott ez logikus következménye a munkaerők konzerválására való törekvésnek. Bár eddig még nem tudunk róla, de reméljük, hogy példánkat követni fogják.

Egy kérdés volt még, amely megoldásra vált: munkásaink rokkantellátása. Különböző tervek merültek fel, amelyeket megvitattunk, de kivitelre nem kerültek. Közben egyik gépszedőnk 20 évi alkalmaztatás után munkaképtelenné vált. Ebből az alkalomból az igazgatóság részére heti 24 pengő segélyt folyósított, amelyet 1926 január 27-től megszakítás nélkül élvez.

Hosszas vajudás után a rokkantellátás kérdése is megoldást nyert. Már évekkkel előbb a nyomda vállalta, hogy a sajátjából fizeti munkásainak tagsági járulékát a Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíj egyesületében. Munkásaink ekkor harmadik osztályú tagok voltak. Ez azonban oly kis járadékot biztosított számukra, hogy rokkantság esetén ellátottnak nem voltak tekinthetők.

1928 január 1-től átírtuk munkásainkat, és pedig a szakmunkásokat a VII., a segédmunkásokat és nőket pedig a VI. osztályba, természetesen úgy, hogy a teljes járulékot a nyomda a sajátjából fizeti. Ezek az osztályok olyan járadékot biztosítanak, amely rokkantság esetén megélhetést nyújt az igénybevevőknek.

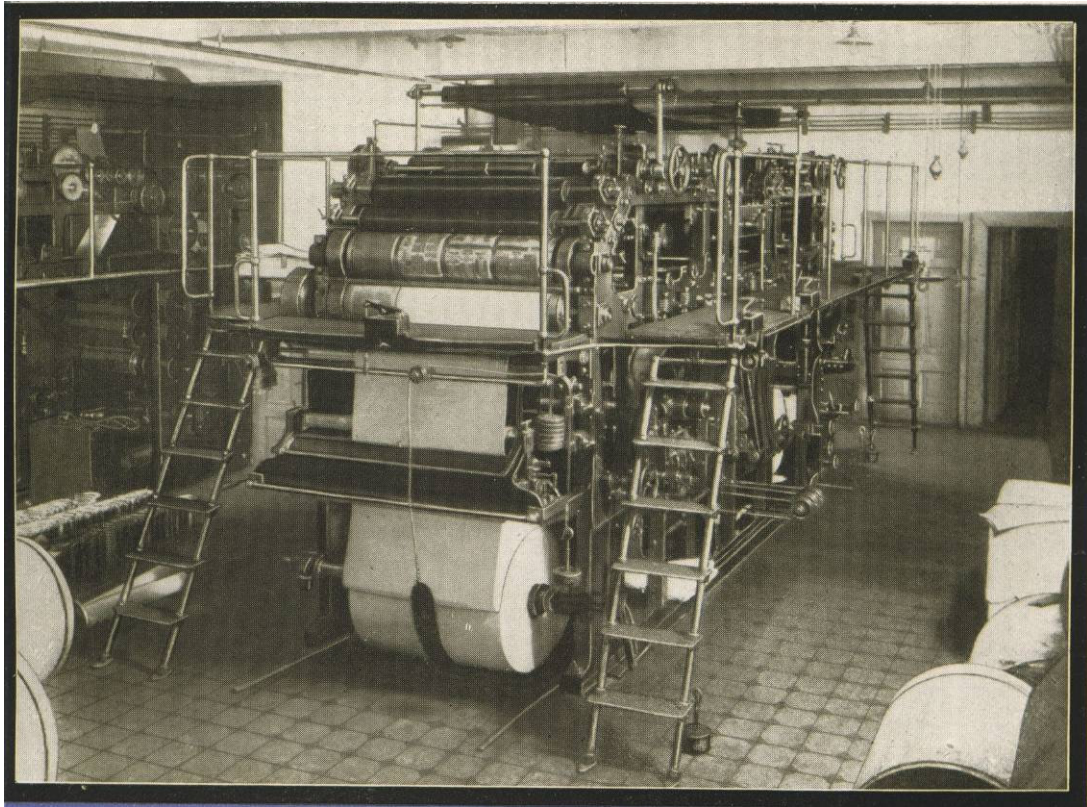
A Rokkant- és Nyugdíjegylet multévi járulékátszervezése némi eltolódást okozott ugyan a járadékok összegében, de azért nagyjában fedik azt az intenciót, amellyel a nyomda ezt a kérdést megoldani kívánta. És most visszatekintve az elmúlt 25 évre, nyugodtan elmondhatjuk, hogy ezen a téren is megtettünk mindent, amit tehattünk és egy alkalmat sem mulasztottunk el, hogy a munkásságnak ezt a vállalkozását a szociális berendezkedés terén is mintaintézménnyé fejlesszük.

Megváltjuk, többet szeretünk volna e téren is produkálni, de a viszonyok mostohasága azt lehetetlenné tette, azonban hisszük és reméljük, hogy a nyomda jövőbeni fejlődése mindazt meg fogja valósítani, amit az első 25 év megalkotni nem tudott.

A NYOMDA MUNKÁINAK KIVITELE.

„Ujságyomda!”... hangzott mindenfelé, amikor a Világosság-nyomda megalakult. Ez nyomdásznyelven azt jelentette, hogy a nyomda csak a legközönségesebb munkák elkészítését tudja produkálni és jobb, finomabb munkát elkészíteni nem tud. Erre az útravalóul szolgáló kritikára a nyomda nem reagált, nem fogadkozott, de nem is kedvetlenedett el, hanem dolgozott szívós akarattal és hittel, hogy misszióját teljesíteni fogja. Igen... missziója volt a Világosság-nyomdának, amelyért harcolt, küzdött: a tömegízlést fejleszteni a nyomtatvány-szükséglettel szemben.

A szervezetek a Világosság-nyomda megalakulása előtt a város minden részében többé-kevésbé pince- és zugnyomdákból dolgoztattak, ahol a nyomtatványok a legprimitívebb kiállításban készültek. Az idők folyamán ezt megszokták és szépnek is találták. A Világosság-nyomda ezt az irányt nem követhette, annál is inkább, mert teljesen új anyaggal rendelkezett és a beszerzésnél természetesen a modern stílus anyagával látta el magát. Kozmás ételekhez szokott embereket kellett arról meggyőznünk, hogy nem a kozmás leves az igazi jó leves.

RÉSZLET A ROTÁCIÓS GÉPTEREMBŐL

Nehezen ment, különösen kezdetben, míg megszokták, hogy a tipográfiailag kifogástalan nyomtatványok az igazán szépek. Ez egy évekig tartó harc volt, de sikerült és a tömegzés behódolt annak a stílusnak, amely később nevet és elismerést szerzett a nyomdának.

A tények beszéltek, a lekicsinylő mosolyok eltűntek és a Világosság-nyomda aktív tényezőjévé vált a magyar nyomdai szakmafejlesztésnek. Az 1907-ben megjelent „Magyar Nyomdászok Évkönyve” nálunk készült. A szakmai körök meglepődtek annak kifogástalan tipografizálásán és nyomásán és a Világosság-nyomda megnyerte első nagy csatáját. Özönével érkeztek az elismerések és az „ujságnyomda” jelző eltűnt, hogy helyet adjon a tiszteletnek és megbecsülésnek. Művészek kerestek fel és bíztak meg bennünket műveik reprodukálásával és minden egyes ilyen könyv vagy füzet csak mélyítette azt a tudatot, hogy a nyomda produkciói elsőrendűek.

A „Grafikai Szemle” megjelenésekor – amely a Könyvnyomdászok Szakkörének kiadványa volt – már természetesnek találták, hogy nyomdánk hivatott annak elkészítésére és innen kell kiindulni annak a nevelőmunkának, amely a magyar könyvnyomdászat fejlesztését tűzte zászlajára. A nyomda ezt a feladatot vállalta és sikerét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a külföldön is észrevették munkáját és mindenütt dicsérettel emlékeztek meg róla.

A háború ezen a téren is megállította az alkotómunkát. Az ágyúk dörgése között senki sem beszélt a szakma fejlesztéséről. A háború vége felé és a forradalmak alatt a tömegmunkák vették át uralmukat és csak a plakátok készítésénél volt alkalma a nyomdának ízlését és szak-készségét csillogtatni.

Aléltóságából csak lassan tért magához a nyomdaipar, hogy folytassa a szakmafejlesztésnek azt a munkáját, amelyet a háború kitörésekor abbahagyott. Első figyelemreméltó megmozdulása a „Magyar Nyomdászati” megjelentetése volt. Kitörő örömmel üdvözölték a lap megjelenését és csakhamar köréje sereglett a kis Magyarország egész nyomdásztsága és vállvetve igyekeztek szépet és újat alkotni. Megindult a nemes versengés, amelybe a nyomda és személyzete teljes tudását vitte bele. Siker sikert követett, amelynek egy kedves állomása volt a Vértesi-féle vándordíj elnyerése. Erről a Typographia 1923 szeptember 7-én a következőket írja:

„A Világosság-nyomda már megkapta a Vértesi Aladár-féle boríték- és papírneműgyár vándordíját: a művészies ezüst levélborítékot. A Vértesi-cég tudvalévően annak a nyomdának ajánlotta föl a vándordíját, amelynek kebelében dolgozó szedői egymásután háromszor, vagy megszakítással ötször nyerik el az első díjat. Minthogy Dukai Károly mesterszedő vitte el háromszor egymásután az első díjat, a vándordíj a Világosság-nyomdáé, amely egyrészt modern berendezésével, másrészt áldozatkészségével alkalmat nyújtott szedőinek, hogy a pályázaton legjobb tudásukkal résztvehessenek. Minden munkást büszkeséggel kell hogy eltöltsön a proletárok nyomdájának ez a szép erkölcsi sikere, mert ez is sokatmondó jele annak, hogy a munkások nyomdája teljesítőképeség tekintetében bátran fölveheti a versenyt a leghatalmasabb kapitalista érdekeltségek nyomdáival is. Különösen az utóbbi években alig volt pályázat, amelyen a Világosság-nyomda szedői díjakat ne nyertek volna, ami épúgy dicsősége az alkalmazottaknak, mint a nyomdának, mert ez a két tényező a jó óramű pontosságával dolgozik össze. Amikor tehát örömiünknek adunk kifejezést a Világosság-nyomda legújabb sikere fölött, egyúttal szívélyesen üdvözöljük a többi nyomdában alkalmazott pályadíjnyertes szaktársainkat is.”

(–)

Az 1925. év elején a vallás- és közoktatásügyi minisztérium átíratot intézett hozzánk, amelyben felhívja a nyomdát, hogy a londoni és az olaszországi kiállításra küldjünk be munkáinkból egy-egy kollekciónkat, amely a magyar nyomdászati fejlettségét fogja demonstrálni. Ennek a felhívásnak eleget is tettünk. Sajnos, a minisztériumtól a beküldött kollekciónk sorsáról semmiféle értesítést nem kaptunk és érdeklődésünkre csak annyit sikerült megtudnunk, hogy az olasz kiállítás anyagát az olasz kormánynak ajándékozták muzeális célokra.

Ugyanebben az évben a bécsi „Graphische Revue” nemzetközi pályázatán Dukai Károly mesterszedőnk munkájával vettünk részt, amellyel második díjat nyertünk.

1925 év karácsonyán a „Nyomdaipari Továbbképző Tanfolyam” nyomtatványkiállítást rendezett, amelyre szintén elküldtük kollekciónkat. Az eredményt legjobban illusztrálja a Budapesti Sokszorosító Ipartestület hivatalos lapjának, a „Sokszorosító Ipar”-nak kritikája, amelyet a lap 1926 január 10-i számából közlünk:

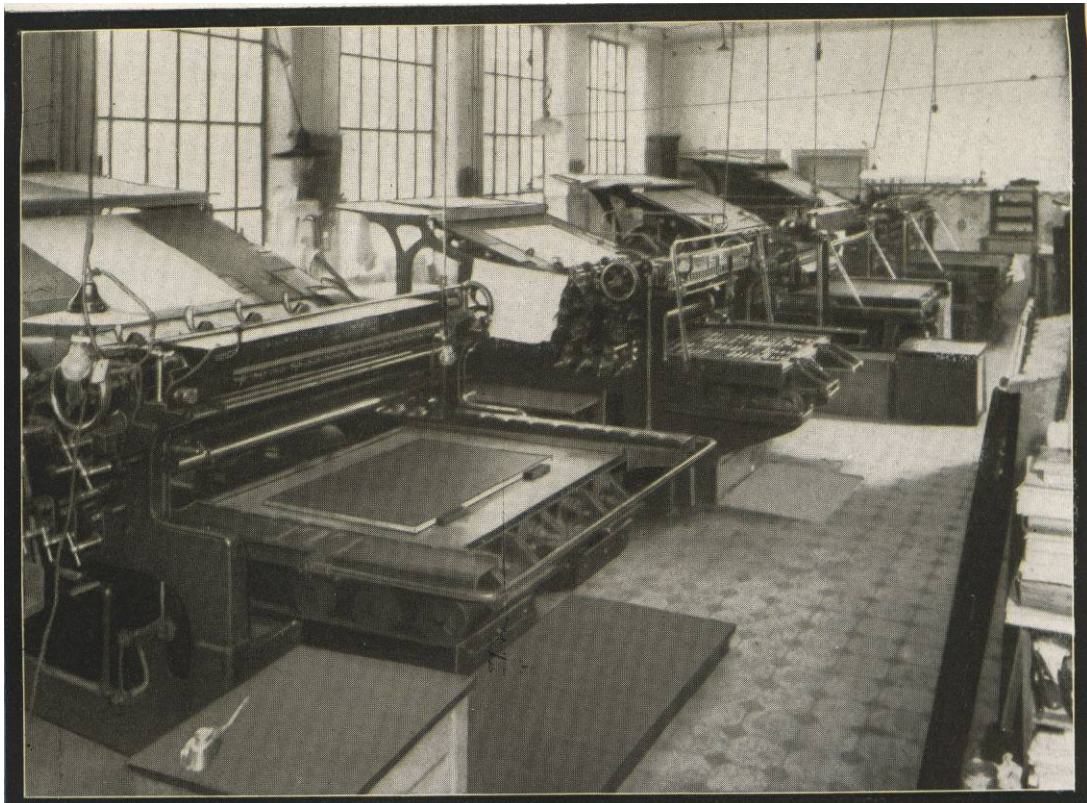
„A nagyüzemek közül utoljára hagytuk a Világosság-nyomdát, a szervezett munkásság üzemet, amelyet – kiállításának anyagát tekintve – talán első helyen kellett volna említenünk. Ez a kiállítási anyag tanubizonyosságot tett arról, hogy Dukai Károly, aki egyike legszerényebb mesterszedőinknek, tehetség tekintetében a legelső helyen áll. A gyönyörű kiállítás arról győzött meg bennünket, hogy ez az üzem, amely tulajdonképpen a szakszervezetek nyomtatványszükségletének ellátására létesített, túlnőtt a kereteken és ma a legszebben kiállított munkákkal versenytársunk a piacon. Hogy valahogy félre ne értsenek bennünket, kijelentjük, hogy nem az árakban való versengést értünk, hanem az ízléses kiállításban.”

1926-ban az újpesti nyomtatvány- és grafikai kiállításon vettünk részt, amelyről a „Sokszorosító Ipar” mint a kiállítás legkiemelkedőbb részéről emlékezik meg. Eredmény: első díj és díszoklevél.

1927-ben a franciaországi Bordeaux-ból a „Musée des Arts Graphiques” igazgatósága fordult hozzánk, hogy a múzeum részére küldjünk munkáinkból egy kollekción és nyomdánk berendezéséről fényképeket, aminek eleget is tettünk.

A „Magyar Grafika” 1927. évi karácsonyi számában körkérdéssel fordult a magyar nyomdaipar reprezentánsaihoz, hogy milyennek látják a nyomdaipar jövőjét a szakmai fejlődés szempontjából. A beérkezett válaszok közül idézzük Kner Imre tekintélyes magyar nyomdász válaszát, amelyben nyomdánkról is megemlékezik:

„Egyetlenegy budapesti nyomda van, amelynek saját iránya, egyéni tipográfiája van és ez a Világosság-nyomda, amely tiszta, egyszerű betűtípusokkal és egyszerű, abszolút tipográfiai díszítőeszközökkel igyekszik feladatait megvalósítani s amellet nyomtatványai tisztán, élesen és jó festékezéssel vannak nyomtatva s így az elgondolás a kivitelben is jól érvényesül. Az egyetlen hibája a Világosság nyomtatványainak az, hogy ha figurális vagy ornamentális elemekhez nyúl s túlmegy a tipográfiai anyagon, akkor ezek az elemek nem mindig tisztára tipográfiai szerkezetűek és szemléltetőek. Többi nyomdánk tipográfiai irányáról azért nem lehet beszélni, mert ezekre a kapkodó, a dilettantizmus jeleit viselő termékekre semmiféle határozott, 'irány' jellemvonásai nem illenek rá. Ezek csak kísérletek, mégpedig, mint a közeljövő meg fogja mutatni, terméketlen kísérletek, mert nem a tipográfiai technika és tradíció igazi talajából nőttek ki.”

RÉSZLET A GÉPTEREMBŐL

Az 1928. évi kölni Pressa kiállításon is résztvettünk, de ott a kiállítás rossz rendezése miatt érvényesülni nem tudott a kiállított anyag.

Annál szebb sikert értünk el a nürnbergi kiállításon, amelyről a „Fränkischer Kurir” 1929 március 4-iki számában a következőket írja:

„A ‚Magyar nyomtatóművészet’ kiállítása. A Nürnbergi Könyviparegyesület két különös hatású kiállítást rendezett, amelyek elődeiktől abban különböznek, hogy ezeken a színek és a színes képek domináltak. Az előcsarnokban szinte csodálattal szemlélhetjük a magyar nyomtatóművészet termékeit, amelyeket a mi szempontunkból teljesen szokatlan színkedvelés jellemez. Képviselve van itt a nyomtatóművészet minden ágazata: Könyvborítékok, újság- és folyóiratfejek, prospektusok, plakátok, egyéb reklámos nyomtatványok stb. A jóízű útját a színgazdagság mellett sem hagyják el sohasem, még a mi higgadtabb fölfogásunk szempontjából sem, úgyhogy e kiállítás megtekintése igazi élvezetet jelent. Különös elismerést aratnak az ólommetsetek, amelyeknek pontos kivitele nagy gondosságra s művészi ügyességre vall. Linoleummetsetek is vannak kiállítva. E szép magyar sajtótermékek előállítói közül elsősorban a budapesti nyomdászakiskola (Dukai Károly tanítóval) és a Világosság Könyvnyomda említendőek meg.”

Ugyanígy dicsérettel emlékezett meg rólunk a „Süddeutscher Graphischer Anzeiger” Münchenben megjelenő szaklap is.

Tudjuk, hogy az utóbbi években a nyomdai művészetben nagy forrongás van. Új irányok keletkeztek, amelyek teljesen szakítottak a hagyományokkal és az egyéni hangulatok játékvá igyekeztek tenni a nyomdai anyagot. Az egyéniséget a szélsőségekkel igyekeztek karakterizálni és nem törődtek még azzal sem, hogy a nyomtatvány ilyképpen való összeállítása az olvashatóság rovására megy.

A Világosság-nyomda ezeket a szélsőségeket nem követte és sikereinek titka talán abban rejlik, hogy a nyomtatvány célját sohasem tévesztette szem elől és mindig nyugodt mérséklettel alkalmazta az újabb irányok stílusát.

A kölni Pressa kiállítás végleg diadalra vitte az új irányt, az elementáris stílus úrrá lett a grafikában.

Nyomdánk is átvette azt, de magunkhoz formáltuk és lenyesegettük annak szélsőséges hajtásait. Az új stílusban készült nyomtatványaink újabb sikereket hoztak – tetszéssel találkoztak és a nyomda elsőbbségét továbbra is sikerült fenntartani.

Amint látjuk, ezen a területen is sikerült a nyomdának elsőrendűt produkálnia, a mindennapi munkák mellett nem mechanizálódott el a nyomda, hanem művészi feladatokra is tudott vállalkozni és azokat sikerrel tudta megoldani.

A 25 év mesgyéjén nincs okunk semmit megbánni. Nyugodtan mondhatjuk el, semmit el nem mulasztottunk és az újabb nemzedékkel karöltve, ezen az úton akarunk tovább is haladni.

Itt sorolom föl ama derék munkatársak nevét, akik velem együtt a nyomda alakulása óta, megszakítás nélkül, fáradhatatlanul dolgoznak a nyomdában: Deutsch Dávid műszaki igazgató, Brezniczky József metőr, Buchschauer Mihály öntő, Fürst Vilmos depozitőr, Grünfeld Sándor metőr, Herz Gyula lapszedő, Lusztig Ferenc gépszedő, Radnai Vilmos korrektor, Redlinger Adolf szedő, Schärf János rotációs gépmester, Varga János gépszedő, Weinberger Arnold gépszedő, Weiner József gépszedő.

25 év van immár mögöttünk. Mi, akik fiatalos hévvel raktuk le az alapköveket, deresedő fejjel látjuk az eredményt és örömmel mondhatjuk el – sokaktól irigyelve –: nem dolgoztunk hiába.

De azt sem mondhatjuk: eleget dolgoztunk már! Ha rogyantabb inakkal is, de tovább kell dolgoznunk. A mű még nem kész, a harcok viharai még nem ültek el. Még vállvetett erővel kell dolgoznunk és vinni a nagy művet, tovább... előre!

FREUND JENŐ ügyvezető igazgató

RÉSZLET AZ ÖNTŐDÉBŐL

MIT TUD A NYOMDA?

1905 áprilisában a Népszava ismét napilappá lett, ezt 3-4 héttel előzte meg a Világosság-nyomda megalakulása. Pártnyomda létesítése már régen dédelgetett terve volt a szervezett munkásságnak, azonban ennek keresztülvitele elé évek hosszú során át a legkülönbözőbb akadályok gördültek. A munkásság hivatalos sajtójának újra napilappá való alakulása adta meg az impulzust és nyújtotta azt a minimális bázist, amely a pártnyomda létesítéséhez vezetett. A pártnyomda lehetővé tette a Népszavának napilappá való átalakulását és a Népszava napilap igazolta a pártnyomda létesítésének szükségességét.

A nyomda nemcsak az általa készített nyomdatermékekre, hanem elsősorban magára a pártmozgalomra nyomta rá bélyegét. A nyomda volt az a kiapadhatatlan forrás, amely a nap és az éjszaka minden órájában felkészülten várva, ontotta magából a szocialista irodalom (szaklapok, agitációs füzetek, röpiratok, ismeretterjesztő iratok és könyvek) nyomdai termékeit, amelyeket a párt és a szakszervezetek gyors föllendülése tett indokolttá. Mérföldes léptekkel haladt a mozgalom, melyet a nyomda munkavállaló- és munkateljesítőképesége ugyancsak mérföldes csizmákkal követett. Nem volt gát, nem volt lehetetlenség. A szervezetek által diktált szédületes tempót a nyomda nemcsak átvette, hanem fokozottabb mértékben teljesítette. Hatalmas munkák órák alatt készültek, amikor a szükség így kívánta és habár sokszor fizikailag szinte lehetetlen volt a kívánság, a pártfegyelemben megedzett személyzet vasakarata és elvhúsege a nehéz teljesítmények alatt felülmúlta önmagát és a lehetetlent gyakran lehetővé tette, annak ellenére, hogy néha – főleg az első időkben a kellő anyagiak nem állván rendelkezésünkre – nem elegendő és nem a legmodernebb gépekkel végeztük munkánkat.

Az elindulás egybeesik a választójogi harc kezdetével, amely nagy mértékben próbára tette a fiatal vállalat teljesítőképeségét Gondoljunk csak vissza, a nyomda első berendezése összesen egy 16 oldalas rotációsból, három nyomógépből és két tégelysajtóból állott, szedőgépek nélkül, így tehát a naponként megjelenő Népszaván kívül sok, hetenkint és kéthetenkint készülő szaklapot, továbbá a párt és a szakszervezetek által kiadott röpiratokat és könyveket is kézzel kellett szedni. Csak ma, a gépszedés korszakából visszatekintve, lehet igazán értékelni az akkor végzett munkateljesítményt.

Az 1907-es általános sztrájk idejével esik össze a második, most már 32 oldalas rotációs gép felállítása. Ez lehetővé tette, hogy az akkor már példányszámban tekintélyesen megnövekedett szaklapokat teljes egészükben rotációsra vigyük át, miáltal az így felszabadult nyomógépeken bonyolítottuk le a többi nyomtatvány elkészítését.

Ennek a kornak egyik kimagasló teljesítménye volt, amikor egyik este 8 órakor egy rendelő azzal állított be az akkoriban állandóan permanenciában álló nyomdairodába, hogy másnap reggelig egy 80 oldalas, 30.000 példányban megjelenő füzetre van szüksége. A munkát rövid gondolkodás után vállaltuk, bár szedőgépek – melyekről már történt említés – nem állottak rendelkezésünkre. És másnap reggel kellő időre elkészítettük. E gyorsaság a nyomdának elismerést hozott, csupán a kiadóval történt egy kis baleset, melynek következtében hosszabb időre kényszerpihenésre utasított, ahol a magány csendes és zavartalan óráiban a nyomda boszorkányos gyorsaságán bőven volt ideje elmélkedni.

Az ezután következő időkben megélénkült választási harcokban és a különböző tömegsztrájkokban tömörülő munkásmegmozdulások sokszor nehéz helyzet elé állították a nyomdát. A nyomda volt az a szeizmográf, amely pontosan és pillanatszerűen érzékeltette ezeket a megmozdulásokat. Ezt számszerűleg kifejezve, följegyzéseink alapján 1908-ban a szaklapok száma elérte a 45-öt, valamennyi tekintélyes példányszámban jelent meg; ugyanakkor havonta

átlag csupán a pártmozgalom részére 600.000 röpirat került ki a nyomdából és ezenkívül számottevő magánmegrendelővel is tartottunk fenn összeköttetést.

Új helyiségünkbe való átköltözés után a kemény munka esztendei következtek és munkáink sokoldalúságát bizonyítja, hogy nemcsak magyarnyelvű, hanem idegennyelvű (német, tót, román és olasz) munkák készítésével is foglalkoztunk.

A háború kitörése és az ezt követő néhány év sok pusztítást vitt végbe az üzem menetében, redukált személyzettel, leállított gépekkel asszisztáltunk a háborúhoz. A háborús nehéz időket nyomdánk is súlyosan érezte. A háború vége felé ismét megélénkült a munka, egymást érték a választójogi röpiratok és plakátok, amelyeknek elkészítését akárhányszor éjjel 12 óra körül határozták el és rendelték meg azzal a szigorú ukázzal, hogy a röpiratok százazreit és a plakátok ezreit a kora reggeli órákban az uccára kell dobni. A kora reggel munkába siető emberek tehetnek bizonyosságot arról, hogy a lázas munka árán teljesített kívánság mindenkor érvényesült.

VÉRTESI-FÉLE EZÜSTPLAKETT

1918-ban, a háború befejeztével, az őszirozsás forradalom idején, nyüzsgő méhkaptárhoz hasonlított nyomdánk; a nyomógépeken a plakátok tízezrei készültek, míg ugyanekkor a rotációsok garatjából a röpiratok milliói ömlöttek. A Magyar Nemzeti Tanács 1918 október 30-tól november 8-ig terjedő időben, tehát 8 munkanap alatt, kétmilliónál több különböző nyomtatványt (39-félét) rendelt meg, ezek közül 1.200.000 példányt november 3-án, tehát 24 óra alatt kellett elkészíteni akkor, amikor ugyanabban az időben a rendes napi beállított mun-

káját is végezte a nyomda. Ez azt jelentette, hogy a megnövekedett példányszámú Népszaván kívül az összes szaklapokat is el kellett készíteni.

A leszereléssel kapcsolatosan emlékezzünk meg a nyomda egyik rekordteljesítményéről. Egyik nap déli 12 órakor a Honvédelmi minisztérium autója állt meg a nyomda kapuja előtt és pár pillanat múlva két leszerelési röpirat kéziratát nyújtották át. Ezek nagysága és terjedelme egy egyoldalas és egy kétoldalas Népszavának felelt meg. A rendelés sürgős volt; készüljön el aznap délután 3 órára mindegyikből 6000-6000 példány, estig pedig 300.000-300.000 példány. Lázasan munkába fogtunk, melynek eredménye az lett, hogy a rendelés első 12.000 példánya háromnegyed 3 órakor, a további 600.000 példány pedig fél 6 órakor a minisztériumban volt.

1920-ban ismét új korszak kezdődött a nyomda életében, ezt a korszakot a művészi munkák korszakának is nevezhetnők. Elvesztettük a betegsegélyzőpénztári munkákat és elvesztettünk sok mást is. Ha soha, talán most igaz az a mondás, hogy amit elvesztettünk a réven, megnyertük a vámon, mert a magánrendelők munkái felé orientálódva, művészi munkák vállalásába fogtunk, amelyeknek megtartása mindeztideig csak úgy sikerült, hogy e téren is igyekeztünk a legtokéletesebbet produkálni és ezzel üzemünket tipográfiai értelemben az ország legelső nyomdájává tornáztuk fel. Igaz, hogy ilyen irányú munkákban már a múltban is voltak sikereink, hiszen már évekkel ezelőtt a „Kéve” művészi munkáit mi készítettük, a grafikai művészek közül számosan – Kozma, Tichy, Bíró Mihály, Gara, Sassy, Rippl-Rónai, Thoroczkai-Wiegand Ede és mások – hozzánk fordultak munkáikkal; jó néhány művész és író nálunk kezdte szárnypróbálgatásait és a nyomdánkban kikerült munkák tették nevüket ismertté. Rengeteg szépirodalmi művön díszel a Világosság-nyomda impresszuma, hirdeteve, hogy az ízléses, mégpedig egyéni, sajátosan kifinomult és jellegzetes munkák készítői mi vagyunk. A Táltos első, feltűnést keltő munkái nálunk jelentek meg. A „Nyugat” modern regényeit mi készítettük, majd később a „Génius” könyvkiadóvállalat összes munkáinak éveken át egyedüli letéteményesei voltunk, nem szólva arról, hogy a Népszava-könyvkereskedés kiadásában megjelenő munkák kizárólagos készítői vagyunk.

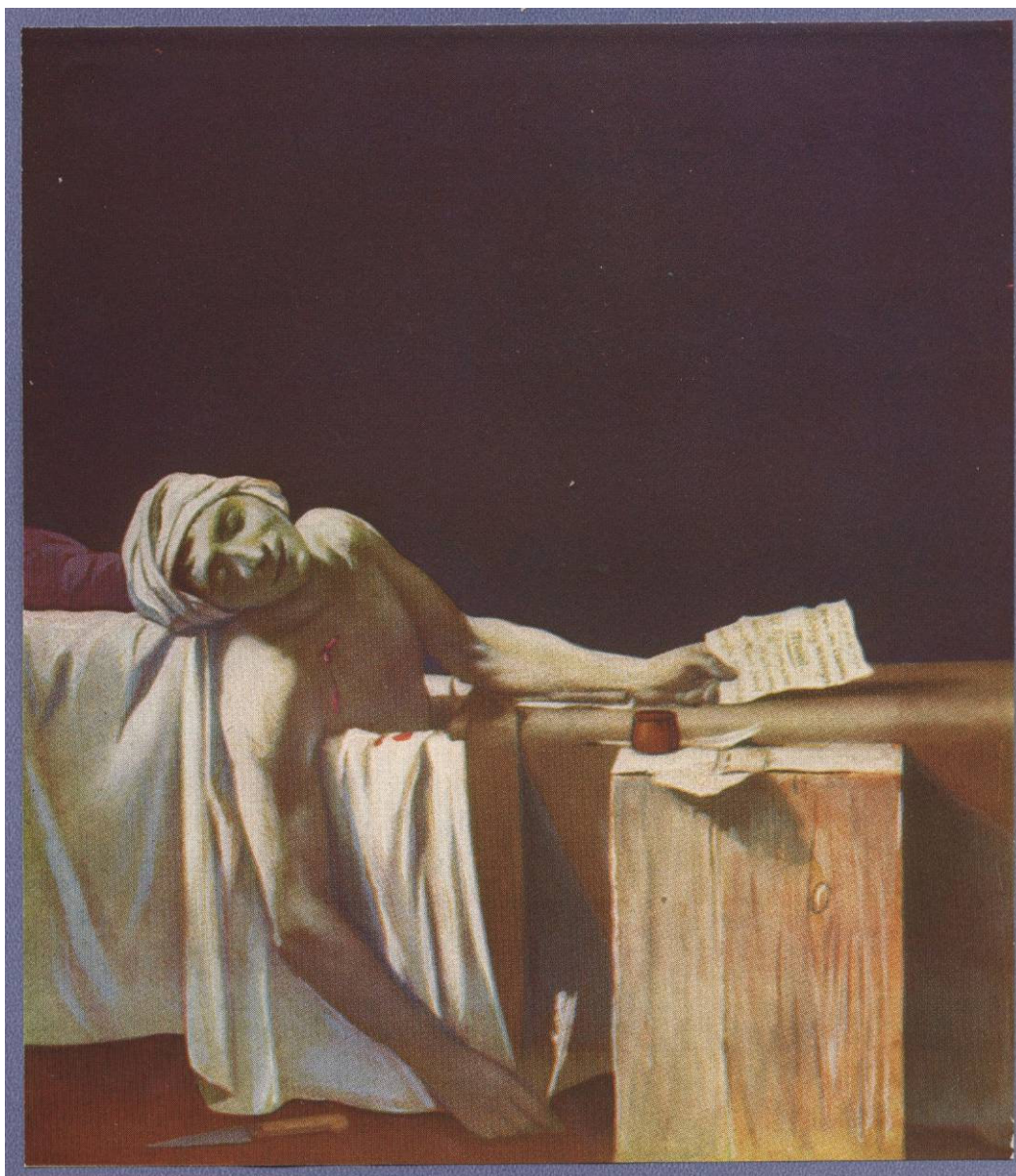
Az 1922-es nemzetgyűlési választások alkalmával órák alatt kellett a legszebb és elég tekintélyes példányszámú plakátokat és röpiratokat elkészíteni. A háromhetes választási kampányban ötféle rajzolt plakát 35.000 példányban, 145-féle egyéb plakát 362.250, 291-féle röpirat 3,975.000 és 449-féle egyéb nyomtatvány 1,642.000, összesen 6,014.750 példány tisztán a választást szolgáló nyomtatvány került ki üzemünkben. Az 1925-ös községi választások is próbára tették a nyomda teljesítőképeségét, pártunk a demokratákkal közös listán szállt harcba és így a nyomda készítette mindkét párt nyomtatványait, az utolsó napokban 72 órán át egyhuzamban.

1926-ban is színesen, elevenen tükrözte vissza a választási harcok izgalma a nyomda lázas tevékenysége. Technikai fölkészültségének és teljesítőképeségének ezekben az időkben kiváló tanubizonyosságát szolgáltatta.

A nyomdánkban kikerülő plakátok már messziről elárulják készítőjüket. Nyomdánkban külső reklámra soha szüksége nem volt, a belső reklám: a tőlünk kikerülő nyomtatványok önmagukért beszélnek és gyarapítják a megrendelők táborát. Mulatsági és alkalmi meghívóinkkal iskolát teremtettünk, velük a munkásság ízlését kifinomítottuk úgyannyira, hogy az azelőtt reájuk oktroyált meghívók helyett ma az a helyzet, hogy – legnagyobb örömünkre – jelenleg rendelőink maguk lépnek fel velünk szemben a legraffináltabb művészi kívánságokkal. Legutóbb 1929 november havában egyik nagy közintézmény Budapest nagy nyomdáját föl-szólította egy 25×35 cm nagyságú 352 oldalas táblázatos munkának 3 nap alatt való szállítására és midőn ezen rövid terminust egyik nyomda sem vállalta, hozzánk fordult és mi ezt a munkát a kikötött szállítási határidő előtt öt órával nyújtottuk át az intézet igazgatóságának. S

végül nem lenne teljes a nyomdáról szóló beszámoló, ha nem említenők fel, hogy az elmúlt 25 esztendő során Nagymagyarország összes nyomdáiban készült sajtótermékekre kirótt börtön- és pénzbüntetés együttvéve sem közelíti meg azt a börtön- és pénzbüntetést, amelyet a Világosság-nyomdában készült sajtótermékekre róttak ki.

DEUTSCH DÁVID, műszaki igazgató

MARAT HALÁLA. DÁVID FESTMÉNYE
A TÁRSADALMI LEXIKON MELLÉKLETE
AZ INTÉZET HÁROMSZÍNNYOMÁSA

EMLÉKSOROK

Mindenki tudja, hogy vagyunk. A nevünket nem ismeri senki, de az elmúlt 25 év minden erőfeszítése, minden fájdalma és minden diadala a mi létezésünket is bizonyítja. Nem tudják rólunk, hogy milyenek vagyunk: szerszámot forgató, vasat hajlító, terheket hurcoló, gőzkalapáccsal versenyre kelő óriások, vagy: sápadt, proletárbetegségektől kikezdett, pincelakásokban vakoskodó, kenyértelenül imbolygó emberárnyak. Szemtől-szembe is csak akkor látjuk egymást, ha szólít a szó, vagy a nyomtatott betű. Nem kell megmondani a nevünket: régi ösmerősök vagyunk. Beszél helyettünk a szemünk villanása, a karunk feszülő izma, a szocializmus eszméit előbbrevivő lelkesedés.

Mi vesszük körül az Igehirdetőket. Mi lépkedünk a büszke lobogók mögött. Mi járunk ajtóról ajtóra, hogy a rotációsok üzeneteit eljuttassuk a kerges kezekbe. Mi álltunk ökölboszorított kezekkel a szétszórt, összetiprott, megcsonkított szedőszekrények és szedőgépek előtt, amikor vandál módon meg akarták semmisíteni a *Világosság* forrását és mi fogtunk össze, hogy a pusztítás romjaiból új életre keljen a harcos, győzedelmes ólombrigádok nagy kaszárnnyája, a *Világosság-nyomda!*...

A negyedszázados jubileum ünnepe alkalmával pedig újra itt vagyunk, hogy részt kérjünk magunknak az örömből és büszkeségből és messzeérő, dörgő hangon kiáltunk:

a Világosság-nyomda fejlődése az öntudatunk fokmérője;
az ő ereje a mi erőnk;
az ő ünnepe a mi ünnepünk!

Áldozatos, lelkes szeretettel küldjük feléje az üdvözetünket!

A Névtelen Tízezrek.

A Világosság-nyomda két és fél évtizedes főnnállása és működése igaz örömmel tölt el. A munkások nyomdájának ügye mindig szívügyem volt. Sikerein lelkesedni tudtam, mert bizonyítva láttam, hogy kulturális és művészi törekvéseink is tiszták és nemesek és szépen beleférnek célkitűzéseinkbe. Nyomdánk alapítói, vezetői, munkásai büszkébbek lehetnek mindenkinél. Olyasmit alkottak és adtak a mozgalomnak, amelyre ma már ellenfeleink is fölfigyelnek. Kell-e ennél több?

Balassa Ottó

A „Világosság” az elmúlt 25 év alatt millió ujság, röpirat, plakát, füzet és könyv útján szórta sugarait a munkások közé; ennek köszönhető, hogy a munkásság hatalmas tényezője lett az államnak. Ez volt a szellem tápláléka, míg a test éhezett! Tehát előre a megkezdett úton!

Baron Ede, a „Volksstimme” volt szerkesztője

A pártnyomda egyik legnagyobb erőssége a munkásmozgalomnak. Enélkül a mozgalom képtelen lenne feladatának teljesítésére.

Bárdos Ferenc országgyűlési képviselő, az igazgatóság volt tagja

Minden üldözés ellenére itt áll a „Világosság”. Becsüljük meg, amit 25 év alatt végzett, támogassuk szeretettel, hogy azt a fölbecsülhetetlen munkát, amit egy negyedszázad alatt végzett, tovább folytathassa az igazságért, szabadságért és kultúráért. Jó szerencsét!

Bertrand Antal, a „Bányamunkás” szerkesztője

A szigorú előírás mindössze öt sort engedélyezett részemre. Pedig én dicsérni akartam a Világosság-nyomdat, ehhez pedig az öt sor édes-kevés lett volna. Így tehát csak annyit, hogy a legjobb nyomda Budapesten és meglátszik rajta, hogy a születése körül és évekig az igazgatóságában én is ott bábáskodtam...

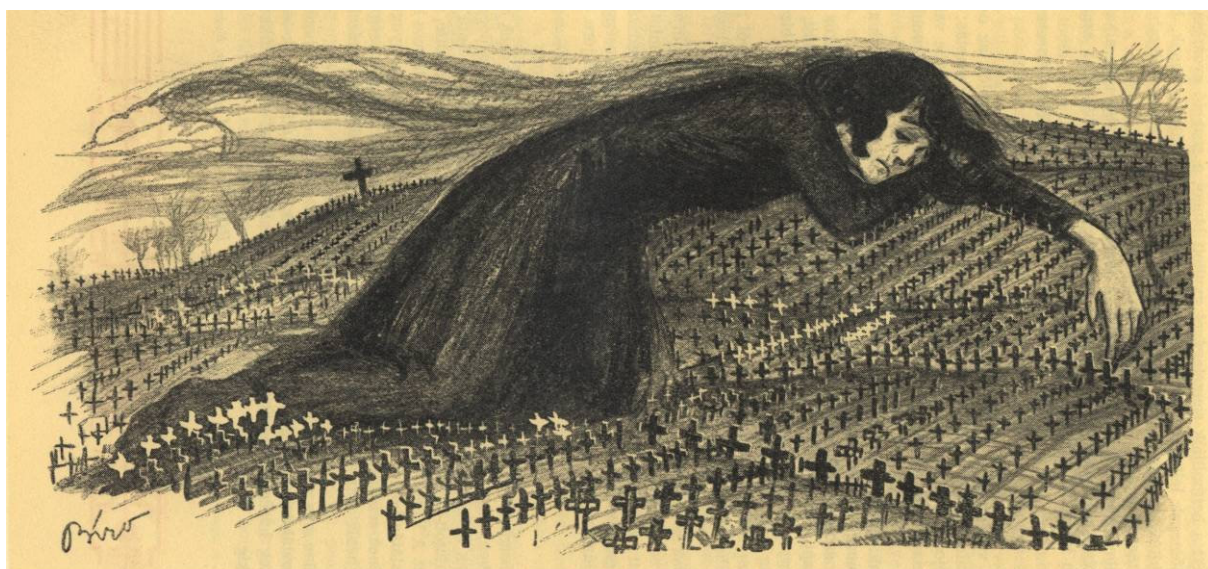
Bíró Dezső, az igazgatóság volt tagja

A Világosság-nyomda 25 esztendő! Huszonöt esztendei pártmunka van mögötte. Küzdelmes, viszontagságos pártmunka – a javából. Csöndes, mozdulatlan időkben a párt anyagi helyzete terhes. A terhet a Világosság hordja. Mozgalmas időkben ontani kell – gyakran millió példányban – röpiratot és nyomtatványt, kitiltják a lapot a pályaudvarokról, a trafikokból, megvonják az uccai árusítást, – az ebből keletkező munka és anyagi áldozat a Világosság számláját terheli. Lefoglalják a Népszavát – és hányszor foglalták le a 25 esztendő alatt, gyakran naponként –, a hatósági erőszakkal szemben van Világosság-nyomdánk. Órák, percek alatt megnyirbálva, de ismét az uccán van Népszavánk.

Büszkeséggel gondolok azokra az időkre, amikor együtt dolgozhattam kiváló pártintézményünkkel és közelről szemlélhettem a nagyszerű, hasznos pártmunkát.

Azóta tíz esztendővel vénebbek lettünk. Világcsavargó lett belőlem. Betekintést nyertem a külföldi nagy pártok üzemibe. Elfogultság nélkül állítom: a Világosság-nyomda pártszellem és technikai előállítás tekintetében a legkiválóbb pártnyomdaintézetek élén áll. Nyomda-vezetőség és technikai személyzet – kipróbált, jó elvtársaink – büszkének lehetnek alkotásukra, pártunk kitűnő intézményére. Csak előre a régi szellemben! Üldöznek bennünket? Le akarják tiporni a munkásosztályt? A régi szocialista forradalmi szellem szólal meg a Világosságon keresztül: – csak azért is! Van és lesz Világosság – van és lesz az üldözőket megsemmisítő Szocializmus.

Böhm Vilmos, az igazgatóság volt tagja

Emléksorok helyett inkább emlékrajtót küldök a „Világosság”-nak – sokszor ez többet mond minden írásnál. De ez alkalomból ezúton köszönöm meg a „Világosság-nyomda”-nak azt a megértést, technikai és kulturális támogatást, amelyben együtt-munkálkodásunk idején mellém állt.

BIRÓ MIHÁLY

Negyedszázaddal ezelőtt a betűmilliók rengetegével gyújtott lángot a reakció nyomása alatt nyögő és sötétségben tartott tömegek lelkében a Világosság-nyomda. Negyedszázada annak, hogy a megváltó eszme utat tört, hittel, meggyőződéssel telítve meg a lelkeket és segítve a felszabadulás útjára a magyar dolgozó proletárszáz ezreket.

Abban a meggyőződésben köszöntöm szocialista hittel negyedszázados jubileuma alkalmával pártnyomdánkat, hogy történelmi hivatásának, a magyar proletárság felszabadításának szent harcában, a küzdelmek láncolatán keresztül mindenkor megfelelt.

Brumiller László, a „Typographia” szerkesztője

Három nagy alkotása volt annak a vezető generációnak, amely 25 évvel ezelőtt az osztálytudatos magyar munkásság bizalmából a magyar szociáldemokrácia élén állott. Az egyik alkotás: az általános, titkos, egyenlő választójog kérdésének a magyar politikai problémák homlokterébe való állítása; a másik: a Népszavának napilappá való átalakítása; a harmadik: a Világosság-könyvnyomdavállalatnak a megteremtése.

A Világosság-nyomdának ebben a felsorolásban való egyszerű fölemlítése mutatja ennek a vállalkozásnak a magyar munkásmozgalomban való történelmi jelentőségét.

Ezeknek a soroknak a szerény írója még emlékszik arra az 1895-ös kísérletre, amikor a Népszavát először próbálták napilappá alakítani. A kísérlet több okból is akkor kudarccal végződött, de *a kudarc legfőbb oka az volt, hogy a pártnak nem volt saját nyomdája*. Ez a körülmény azt bizonyítja, hogy a Népszava a Világosság nélkül el sem képzelhető.

Viszont Népszava napilap nélkül – vagyis olyan munkásujtság hiányában, amely napról napra visszaverje a kapitalista zsoldban álló polgári ujságok támadásait – a választójogért való elszánt küzdelem lehetetlen lett volna.

Így jutott a Világosságnak az a nagyszerű történelmi hivatás, hogy valóban *bázisául szolgáljon a magyar munkásság osztályharcának*. Ha ezeken felül még meggondoljuk, hogy a Világosság, mint szakszerűen és mintaszerűen vezetett nyomdai vállalat is becsülettel állta meg a helyét egy negyedszázadnak gazdasági versenyében és gazdasági válságaiban, akkor valóban csak örömmel és büszkeséggel gondolhat minden szocialista a Világosság jubileumára és reménységgel a nyomda további jövőjére.

Buchinger Manó, az első felügyelőbizottság volt tagja

Az emberi energiák kisugárzásának megvannak a maguk törvényei. Jelentkeznek ezek a munkában, irodalomban, művészetben, vagyis a társadalom kultúrájában. A közéleti embernek leadóenergiái azonban nem jelentkezhetnek és nem maradhatnak meg másképpen, mint a nyomtatott betű segítségével. Az ilyen ember a nyomtatott betű nélkül vak és süket. Nem látja, mi történik körülötte, nem hallja a lentről jövő sikoltásokat. A Világosság-nyomda betűi, az ólomszemecskékből álló harcos katonák, már régen ismerik a távolbalátás boldog tudományát, mert a szekrényekben megbújva, nyugtalanul nézik és látják a mezők népének zendülését, a gyárak robotosainak nyomorát és a szegénység szenvedését. A Világosság-nyomda betűi, már a rádió előtt, hallották az éteren keresztül a sóhajtásokat és kiáltásokat.

Ezért kell nekünk minden más nyomda betűinél jobban szeretnünk a mi nyomdánk betűit. Ezek küldenek bennünket az osztályharc frontjára, ezek örülnek velünk, együtt élünk és ők temetnek bennünket. Maradjunk meg hűségben együtt a mi harcos katonáinkkal, az ólombetűnkkel, gyönyörű gépeinkkel, időtlen időnkig.

Büchler József párttitkár, fővárosi bizottsági tag

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt és a munkásszervezetek a Világosság-könyvnyomda alapításával hozott minden fillér áldozatkészsége termékeny talajra talált.

Ma, fennállásának 25. évfordulóján, az alapító elvtársak önérettel mondhatják, hogy a Világosság-könyvnyomda a munkásmozgalom egyik erőssége és azok a remények, amelyek megalakulása alkalmával hozzáfűződtek, minden várakozáson felül beváltak. Nélküle pártunk 25 éves nagy erkölcsi és anyagi áldozatokkal járó küzdelmét, de különösen az ellenforradalom tíz szomorú esztendejének küzdelmét, nem tudta volna oly sikeres teljesítménnyel vezetni.

Ha pártunk ezen erősségét sikerült volna az ellenforradalomnak nemcsak lerombolni, de teljesen elpusztítani, akkor pártunk minden öntudatos munkása erkölcsi kötelességének tartotta volna „csak azért is” egy nagyobb teljesítményre alkalmas felkészültségű könyvnyomdát pártunk részére fölépíteni.

Czédli István, a „Famunkások Szaklapja” munkatársa

A Világosság-könyvnyomdának, a mi nyomdánknek, a szocialista munkások nyomdájának 25 éves fönnállása örömmel tölt el. A szervezett munkások e nagyszerű intézménye egy negyedszázad óta biztosítja a szervezett munkások részére a magyar betűt, a magyar írást. Biztosítja a mi Népszavánknak naponta, az összes szaklapoknak, a párt és szakszervezetek kiadványainak a maguk idejében való pontos előállítását. Ez az intézmény tette lehetővé a szocialista kultúrának olyan méretben való terjesztését, amellyel át tudtuk magunkat küzdeni a mindnyájunk által ismert borzalmas vérzivatarokon is.

Czitrom Béla, a felügyelőbizottság tagja

A Világosság-könyvnyomda Rt. alakulásáról Kassán értesültem. A nyomda megalapítását nemcsak én, hanem a felvidéki munkásság is nagy szeretettel fogadta, mert az egybeesett a Népszava napilappá való átalakításával. *A nyomda működését és fejlődését 25 éven át módomban volt figyelemmel kísérni és mondhatom, hogy a Világosság-nyomda munkájával nemcsak a magyar szakszervezetek, hanem a külföldi szak- és elvtársaink nagyrabecsülését is kiérdemelte.*

Csapó Sámuel, a Magyarországi Vas- és Fémmunkások Központi Szövetségének titkára

Aminthogy a tudomány nem élhet betű nélkül, ugyanúgy a szocialista mozgalom nyomda nélkül néma volna. A magyar szocialista munkásmozgalom még 20 évvel hátrább volna, ha nem létesítette volna már kezdetben a szocialista nyomdát, melynek telepe ma már fogalommal lett és a polgári társadalomban is tekintélyt szerzett – nemcsak kitüntetéssel.

Így van ez jól. A magyar felszabadulás nyárucai forradalomcsináló műhelyéből Conti uccai gyár lett. A sok ezer között én is büszkén gondolok a „Világosság” negyedszázados multjára.

Deák Lajos, a felügyelőbizottság tagja

A jó munkát meg kell előznie a jó gondolatnak. A gondolat hatása erősen függ nemcsak attól, hogy mily módon fejezzük ki, hanem attól is, hogy milyen formába öltöztetjük.

A Világosság-nyomda mindannyiunkat megkapó, szép nyomtatványaival, pontos kiszolgálásával agitációnkat megkönnyítette és hasznos, értékes munkása ma is mozgalmunknak.

A negyedszázados évforduló alkalmával meleg szeretettel, igaz megbecsüléssel gondolkodom a vállalat igazgatóságára és személyzetére. Kívánom, hogy a sok küzdelem és harc után jöjjön el a fejlődés, a megerősödés kora és a második 25 esztendő legyen szebb, jobb és boldogabb az előzőnél.

Deutsch Jenő, a Pártvezetőség tagja, a „Magánalkalmazott” szerkesztője

A Világosság könyvnyomda rt.-nál (Budapest VIII, Conti-u. 4.) készülő lapok:
1923 február hó.

1930 március 1

Mint egykori munkatársa és szerkesztője a „Fachblatt der Eisen- und Metallarbeiter”-nak, gyakran jártam a nyomdában és nagy meglepéssel láttam, hogy naponta megszámlálhatatlan gondolat kerül ki ezen intézetből nyomtatott alakban és végez termékenyítő munkát a szocializmusnak. De büszke is voltam a nyomdaipar egy vállalatát a munkások birtokában látni, mely nemcsak versenyezni, hanem túlszárnyalni is tudta ezen ipar művészi ízlését.

Dovcsák Antal

A legtöbb író imádja a „nyomdászagot”; ez természetes is, mert a nyomda jelenti a beérkezettséget, az érvényesülést, a sikert. (!!)

De a Világosság-nyomdának ezenkívül is valami egészen speciális levegője van: szolidáris benne az egész társaság, őszinte, szókimondó jóbarát a nyomdász és a szerző, szerkesztő, mindenki. Vitatkozni is lehet, szégyenkezni is lehet, együtt örülni is lehet. Ha nem utálnám olyan nagyon a frázisokat, azt mondanám: ünnepnap számomra az, amelyiken tördelni mehetek a Világosságba. Így azonban hallgatok és majd csak az aranylakodalmunkon motyogom el szerelmi vallomásomat.

ego, a „Gyermekbarát” szerkesztője

Mondá a Teremtő – amiként írva van –: legyen világosság! És lőn világosság.

Már rég megállapítást nyert, hogy a Teremtőnek ezen ténykedése nem magyar földön történt. Mert ha magyar ég alatt kísérletezett volna, valószínű, alapszabálynélküli, nemzetellenes bűncselekményért kijáró büntetéssel akadályozta volna meg őt a magyar reakció. Mert a szenvedések országútján jutott csak el a magyar dolgozó nép 25 évvel ezelőtt odáig, hogy a minden haladást elfojtó reakció poklával szemben a világosságot jelentő ólombetűk viharágyúját állíthatta szembe.

Az öntudatra ébredt munkásság akkor még aránylag kis csoportjának lelkesedése és áldozatkészsége törte át a magyar reakció évszázados sötétségét. Ekkor született meg a „Világosság”!

Most, amikor a huszonötödik határkőnél ismét találkozunk, meleg szeretettel köszöntöm a Világosság-könyvnyomda Rt. eddigi munkatársait, köszöntöm a szocializmus magyar harcosait, akik öntudatos elszántsággal védik és fejlesztik azt.

Elvtársak! Bármily sötét az éj, hajnal jön utána! Barátság!

Esztergályos János országgyűlési képviselő, a „Bányamunkás” szerkesztője

Huszonöt év alatt írtunk és nyomtunk mindenfélét: verset, prózát, regényt, tárcát, satírárt. Most azt kérдем: Nem okosabb lett volna bankót nyomni?

Farkas Antal, a „Népszava” munkatársa

A Világosság immár 25 esztendő. Milyen rövid volt ez az idő! Milyen hamar eltelt ez a 25 esztendő. Ha visszagondolok a kezdet kezdetére, bizony azt kell mondanom, hogy öregsztünk! Már a Világosság-nyomda is 25 esztendő. Hamar túlélte a gyermekkorát. Ha így az emberen keresztül mérem a Világosság-nyomdát, bizony a kezdet kezdetén mingyárt ember lett és felnőtt módjára teljesítette a kötelességét. Nagy szó volt ez akkor, igen nagy szó és az elindulásnál bizony kételkedve néztünk a fejlemények elé, de hát jóra fordult minden, a Világosság hamar megerősödött, betöltötte a maga szerepét, izmosodott, fejlődött. A pártagitációt, a pártmunkát megkönnyítette, elősegítette. Technikai berendezése mindinkább tökéletesebbé vált és mindenben megfelelt ama feladatoknak, amelyek reája hárultak. Nagyszerű kezekbe volt letéve mindenkor a vezetése. Pollák Simon, Freund Jenő, Deutsch Dávid és a többi műszaki emberek épűgy, mint az egész személyzet teljes lélekkel és odaadással végezték munkájukat és ebben a munkában mindig volt valamely kollektív szellem, amely kiemelte a nyomdát a sablonosság kereteiből és a nyomdai művészet színvonalán tartja.

A Világosság-nyomdának igen nagy szerepe van az intenzív pártagitáció tevékenységében. Nagyon sokszor gyorsan, a változó eseményekhez kell szabni a pártnak a maga tevékenységét és akcióit. Ezek összefüggnek a nyomdával; a rölapokat, felhívásokat igen sokszor gyors tempóban kell elkészíteni és a nyomda e tekintetben mindig megfelelt feladatának. Paci (Deutsch becéző neve) sokszor tiltakozott a gyorsaság ellen és szabadkozott, hogy olyan rövid idő alatt, mint amilyent kiszabtunk a számára, nem lehet elkészíteni a kért nyomtatványt. De mi nem tágítottunk.

– Negyvenezer példányt, gyorsan, még ma délután 4-ig.

– Nem lehet – felelte Paci –, nem lehet, így nem lehet a nyomdával bánni és ilyen rövid idő alatt nem lehet a kért nyomtatványt előállítani. Nem lehet, csak holnapután reggel lehet kész – szabadkozott Paci. De azért a nyomtatvány elkészült, pontosan, rendesen, szabályszerűen. Így

aztán a mozgalom is ki volt elégítve, a nyomda is fejlődött és a Világosság-nyomdán keresztül sok felvilágosító írás jutott el a magyar néphez, a proletársághoz.

Farkas István országgyűlési képviselő, az igazgatóság tagja

Szeretettel üdvözlöm mindazon munkástársaimat, akik tudásukkal, szorgalmukkal hozzájárultak, hogy ez a kultúrintézmény a 25 éves jubileumát megünnepelheti.

Farkas Sándor, a felügyelőbizottság volt tagja

A Világosság jubileuma kettős ünnep nekem: robotos munkámmal és szellemi robottal járulhattam hozzá a nyomda gyönyörű ívelésű fejlődéséhez.

Friss Árpád, a „Népszava” munkatársa

Nemcsak az írott gondolat, de a gondolat megtestesítője: a „betű” művészete, a „szedett sor” intelligenciája is vitte előre az eszmét. Ember és gép csodálatos összemunkálásának eredményét e negyedszázad alkalmából boldog örömmel köszöntöm.

Gáspár Árpád, a Magyarországi Magántisztviselők Szövetsége titkára

A Világosság-könyvnyomda ólomkatonái a régi, örökifjú hévvel harcolnak ma is. Rajtuk a negyedszázad ki nem fogott.

Gyagyovszky Emil, a „Népszava” volt munkatársa

A fa csak úgy tud fejlődni, lombosodni, ha megfelelő táplálékot, nedvet kap. Az eszme is csak úgy terjedhet, csak úgy tud minél mélyebben gyökeret verni, ha táplálják. Az eszme részére a táplálékot nagyrészt a *betű* képezi. Ennek a tudatában hozta létre huszonöt évvel ezelőtt a szociáldemokrata párt vezetősége, a köréje csoportosult munkásszervezetekkel egyetemben, a Világosság-nyomdát, abban a biztos hitben, hogy a nyomda a pártnak minden időben a szükséghez mérten rendelkezésére fog állani. A Világosság-nyomda ezt a reménységet az elmúlt huszonöt év alatt száz százalékig valóra váltotta. De a nyomda nagymértékben szolgálta a kultúrát is. A belőle kikerült nyomtatványokkal nagymértékben fejlesztette a munkáságnak a szép iránt tanusított érzékét. Szép, ízléses nyomtatványokért még a polgári osztályokból is sokan felkeresik a nyomdát. Mi hozta létre ezt az eredményt? A szocialista öntudat. Mindenki, vezetők, munkások, de a párthoz tartozó öntudatos munkások is a legnagyobb szeretettel voltak a nyomda iránt, mert tudták, hogy az az övék, az ő céljukat szolgálja. Az elmúlt huszonöt év nehéz volt, mert ellenségeink romboló munkáját is ki kellett védeni. Az a szeretet, az a ragaszkodás, ami a nyomdával szemben megnyilvánult, ad reményt arra, hogy a következő huszonöt év a nyomda fejlődésében még nagyobb eredményeket fog hozni.

Guttmann Jakab, az igazgatóság elnöke

Sokat tépelődtem azon, hogy mit írjak a Világosság albuma részére. Amíg tépelődtem, eszembe ötlött az a banális gondolat, hogy milyen jó volna visszacsinálni ezt a 25 esztendő, ami elviharzott felettünk. Talán a Világosság-nyomda sem vallaná kárát. Én bizonyára nem.

A magyar „nemzeti ellenállás” korszakában alakult a nyomda. Országosan mozgalmas idők voltak ezek, melyekben nemcsak a nyomdánk született meg, hanem a szocialista munkásmozgalom előnyére, a mi nagy pártunk is. Én megvallom, szerettem ezt a nyomdát, nemcsak azért, mert a miénk volt, hanem azért is, mert ebben a nyomdában tudták kiszedni a legizlé-

sesebb és a lelegehetszerűbb nonparell-szedést és ugyancsak itt tudták elkészíteni a legnagyobb és a legvérfagyasztóbb nyomdai árakat is. A fiatal tudósnak egy sarka kopott el abban a nemes küzdelemben, amit akörül vívtam, hogy az örökké előzékeny Pollák igazgató elvtársunk az Építőmunkások Szövetsége részére kedvezőbb árkalkulációt adjon. Végre győztem. Pollák elvtárs bizalmasan közölte velem, hogy 5 százalék kedvezményt kapunk. Végtelenül örültem a kivívott sikernek. Csak évek múlva jöttem rá, hogy a többi szakszervezeteknek is minden különösebb harc nélkül följánlotta „bizalmasan” azt az 5 százalék kedvezményt. Toporzékoltam. Adtam a haragost.

Pollák elvtárs fájlalta a diplomáciai viszony ilyen módon való megszakítását. Egyszer behúzott irodájába és megsúgta nekem, hogy ő csak a technikai vezetést és a nyomda képviselőjét végzi, a kalkulációt pedig Freund elvtárs csinálja. Vele beszéljek. Szemöldökeimet fölemeltem és benyitok a másik szobába. Fiatal, előzékeny ember. Fekete haj. Fekete keretes szemüveg. Égő, fekete, mosolygós szemek. A szeme feketeségével csak a kalkulációi voltak feketébbek. Indulatos vita. Végül megegyezés. Sőt újabb eredmény. Részvényeink után a nyomda megkezdi az 5 százalék osztalék fizetését. Új siker. Újabb boldogság. Később megtudtam, hogy az osztalékösszeget belekalkulálták a részünkre készített nyomdaárakba. Ennyivel többet fizettünk. A forradalom megszüntette a köztünk folyó kalkulációs vitát. Engem sokakkal együtt külföldre sodort az ellenforradalom. Tíz éve nem veszekedhettem a Világosság kalkulációja miatt. A nyomdában most Freund elvtárs van a kormánykeréknél. S amíg mi letört forradalmárok légvárat építettünk idekint, addig Freund elvtárs a Világosság köré egy papírvárat épített odahaza, amelyből az ellenforradalom legsötétebb korszakában is sikerrel bombázhatta a párt az ellenfél hadállásait. A nyomda átélte a forradalmak válságait.

Nekem a hitem töretlen maradt, hogy a magyar munkásmozgalom újból fölépül és erősebb lesz mint valaha. A Világosság-nyomdának pedig a szervezete, derék személyzete maradt meg és a feketeszemű kalkulátora: Freund Jenő igazgató elvtárs, akik együttesen, a második 25 esztendőben is: Koszt vasz koszt, de megfelelő mennyiségű sajtólövedékekkel látják el a magyar munkásmozgalmat, amihez jó egészséget és kitartást kíván az emigrációból

Garbai Sándor, az igazgatóság volt tagja

Kedves Freund elvtárs! Ön azokat kívánja megszólaltatni, akik a nyomdával kapcsolatban voltak és szeretettel támogatták azt.

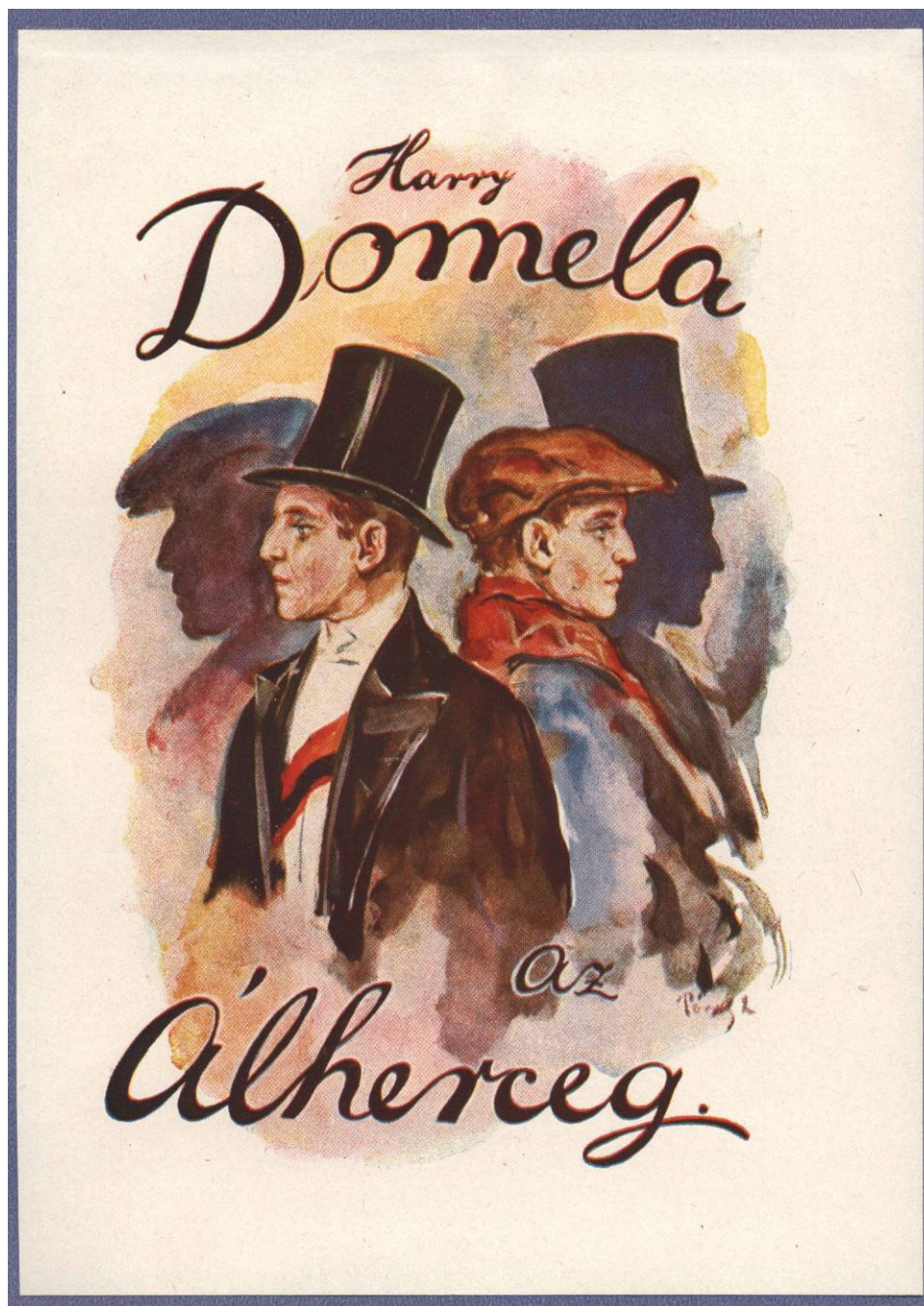
Legyen óvatos!/? A rendelőket és volt szedőit hagyja ki a játékból.

Üdvözli a nyomdát és Önt

Gál Benő, a „Szakszervezeti Értesítő” szerkesztője

Régen volt. De élénken emlékszem, hogy mint szerény Népszava-olvasó egy fejjel nagyobb-nak éreztem magam, amikor ennek első száma, mint napilap, saját nyomdánkából került ki. És ma? Örömmel látom, hogy a Világosság-nyomda az osztályharcos magyar munkásság hatalmas vára, ahonnan szünet nélkül világosságot gyújtó szikrákat röpítünk a proletáragyakba.

Günther Péter, a felügyelőbizottság volt tagja

AZ INTÉZET HÁROMSZÍNNYOMÁSA

Ezerkilencszáznégy tavaszán Szegeden járt néhai Groszmann Miksa elvtársam és a megindítandó Népszava napilapra előfizetőket gyűjtött. Amikor az előfizetési nyugtát beváltottam, a tőle megszokott lelkesedéssel magyarázta, hogy ezek az apró kis előfizetési nyugták hihetetlen, sőt a legnagyobb erőt jelentik a munkásmozgalomban, mert ezekből alapítjuk meg a pártnyomdát és ez lesz majd az alapja a felépítendő székháznak is. A jóslás valóra vált. Megalakult a pártnyomda és felépült a székház is. Azóta huszonöt év múlt el. A lelkes elődökből sokan elköltöztek már, de a pártnyomda fennen hirdeti a munkásszolidaritás nagyszerűségét. Tizenhárom szedőgép, három rotációs, hat gyorsajtó, négy tégelygép áll az eszme szolgálatában, amelyek pártlapok és röpiratok millióiban hirdetik az elnyomott munkásság fájdalmát és igazságait. Vajha az új generáció nyomába tudna lépni a nagyszerű elődöknek és átérezné azt, hogy azoknak a kis Népszava előfizetési nyugtáknak beváltása mit jelent. Vajha átéreznék, hogy ezen épül fel minden. *Anyagi és erkölcsi erő nélkül nincs munkásmozgalom.*

Ezzel a két tényezővel kell még nagyobbá, még hatalmasabbá tenni a pártnyomdát és ezzel az egész munkásmozgalmat. Reméljük, hogy ennek a jegyében lépjük át az új huszonöt év küszöbét.

Gyürey Rudolf, a pártvezetőség tagja

Huszonöt évvel ezelőtt magam is aktív részese voltam a nyomda életrehívásának. Ha elgondoljuk: mi volna a munkásmozgalmom a Világosság-nyomda nélkül?

Haáz Kálmán, a Népszava kiadóhivatalának vezetője

Lelkes örömmel üdvözlöm a Világosság-nyomdát főnnállásának huszonötödik évfordulója alkalmából. Mint szociáldemokrata: a szervezett munkásság ezen szépen kiépített intézményében a pártmozgalmom és munkássajtó egyik legszebb bátyját látom. Mint nyomdász, az intézet modern technikai berendezése és nívós grafikusművészete révén a hasonló arányú nyomdák között az első vonalban üdvözlöm.

Helybeli Sándor, a felügyelőbizottság tagja

Szeretettel gondolnék arra a 25 évre vissza, amióta a mindenki által nagyrabecsült nyomdánk létezik, ha nem együtt öregedtem volna meg vele. Huszonöt évvel ezelőtt nagy esemény volt pártunk életében, mikor az első értekezletet megtartottuk a József körüti helyiségünkben és mikor először volt arról szó, hogy nyomdát vegyünk-e? Azt határoztuk, hogy a szervezetek erejét igénybe véve, nem veszünk, hanem magunk létesítünk nyomdát. Soha el nem felejthető emlék részemre, mikor a kis rotációs gépünk a Nyár uccában lent a pincehelyiségünkben megindult és ontotta a Népszava számainak ezreit. Mindig szeretettel és igyekvéssel csekély erőmhez mérten támogattam ezt a mindnyájunk által féltve őrzött intézetét a pártnak és bizony, ha a világháború ránk nem szakad, ma a Conti uccai nyomda helyett sokkal nagyobb nyomdánk van, amely célra már a helyet is kijelöltük, de a világháború ezt lehetetlenné tette.

Azt kívánom ezen jubiláris év alkalmából, hogy mindenki úgy szeresse a mi nyomdánkat, mint akik ezt létesítették és nagygyá tették.

Horovitz Gábor, az igazgatóság volt tagja, pártvezetőségi tag

Életem legszebb emlékei közé tartozik az a történelmi éjszaka, amikor a mi Világosság-nyomdánktól a Népszava napilap első példányát a Nyár uccában vártuk. Felejthetetlen az a pillanat, melyben éjjel 4 óra körül a nyomdánk első munkáját, az új köntösű Népszavát kézhez kaptuk és a tavaszi szürkületben a szocializmus igéjét olvastuk.

Hubai János, a felügyelőbizottság tagja

Önök hozzám intézett kedves soraikban azt írják, hogy emlékalbumukban meg kívánják szólaltatni mindazokat, akik a nyomdát szeretettel támogatták főnnállása idején feladata teljesítésében. Ha csak ezeket kívánják szóhoz juttatni, akkor nekem hallgatnom kell. Az én tudomásom szerint az a helyzet, hogy Önök támogattak engem több ízben munkáim megjelenésekor és pompás nyomdai munkájukkal, a munkák kifogástalan köntösének megadásával nagyban hozzájárultak munkáim terjesztéséhez. Ezért én hálás vagyok Önöknek és köszönetemnek kívánok most kifejezést adni.

De fokozott mértékben köszönöm Önöknek azt a támogatást, amelyben annak idején hivatalos minőségemben mint párttitkárt részesíteni szívesek voltak. A pártnak az úgynevezett „nemzeti

ellenállás”, majd a koalíciós kormány idején a reakció ellen vezetett hadjárata nem járt volna azzal az eredménnyel, amelyet elérnünk sikerült, ha e harcban a nyomda nem állott volna mögöttünk. Emlékezzünk meg erről a nyomda fönnállásának 25-ik évfordulóján és rójuk le mindnyájan ezért köszönetünk adóját a nyomdának, amely még sokszor huszonöt esztendeig éljen, fejlődjék és virágozzék!

Jó barátsággal Horovitz Jenő, az igazgatóság volt tagja

A sok viszontagság után csak nagyobb az öröm, hogy pártunk nyomdája 25 éve él, dolgozik. Szép kivitelű, precíz munkájával a mozgalomnak és a nyomdászatnak is jó szolgálatot tett. A pártnyomda létezése fontos eszköz a küzdelemben, különösen Magyarországon; minden kötelességnek teljesítését meg kell hozni érte a jövőben is. Hiszem, hogy erre törekszenek a jövőben is.

Kardics Kálmán, a felügyelőbizottság volt tagja

A munkásmozgalom erejének egyik legbősegebb forrása, egyik legbiztosabb támadó és védekezési területe a nyomda, ahonnan millió apró betű: millió elfojthatatlan mécses visz fényt, biztatást és vigasztalást a szomorú magyar éjszakába. Nincs méltóbb és találóbb név jelentőségének kifejezésére, mint amit büszkén visel: Világosság!

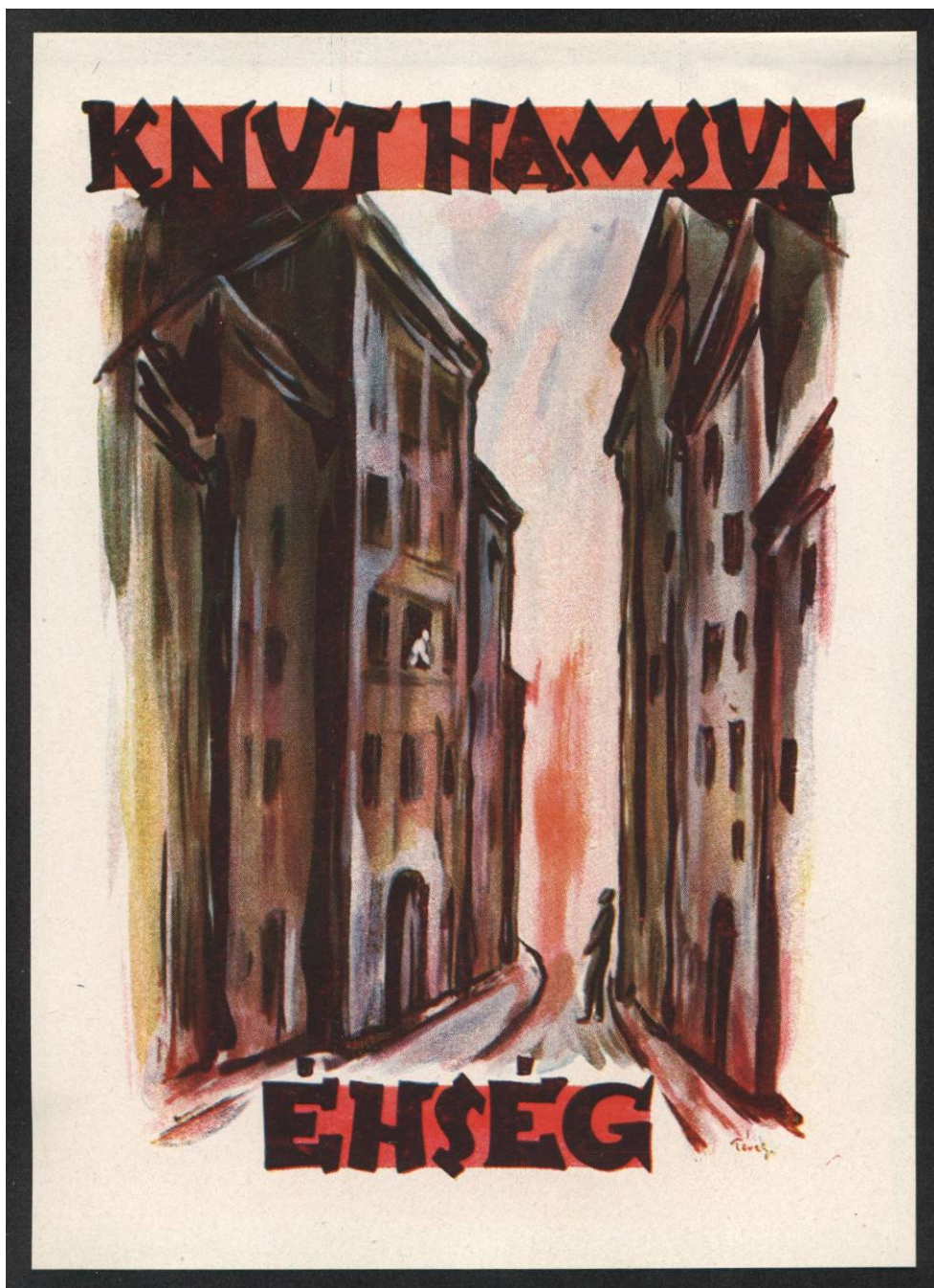
Kéthly Anna országgyűlési képviselő, a „Nőmunkás” szerkesztője

A sajtó egyik alappillére a munkásmozgalomnak. E pillér megerősítése érdekében szólította csatasorba nap-nap után egy teljes negyed évszázadon át a Világosság-könyvnyomda az ólomkatonák végtelen sorát, hogy még a legnagyobb elnyomatással is dacolva, a betű éltető-erején át hirdesse a szervezett munkásság acélos akaratát, öntudatát és kultúrtörekvését. Dicső múlt ez, mely fényével a jövő negyedszázad haladásának útját is messze bevilágítja.

Kruppa Rezső, a „Vas- és Fémmunkások Lapja” szerkesztője, az igazgatóság tagja

Kezdetben vala a kaosz s a „Burg” sötét pincéjében „Ihrlinger Antal és Tsai” özönvízelőtti sajtója. Ha a Népszavát nyomták, megjelentünk egynéhányan ifjú Titánok s forgattuk a kereket. Azután egy szép napon gyengéd erőszakkal levettük az elfakult cégtáblát (többünk ellen akkor hosszas bűnvizsgálat folyt magánlaksértés, zsarolás, rablás s hasonló csekélységekkel vádoltatván) s kifüggesztettük az újat: „Ferenczy József könyvnyomdája”. De csak a cégtábla volt új – a régi nyomda megmaradt a maga megható primitívségében. És hosszú idők után jött a nagy ugrás a – Világosságba. Mennyi küzdelem, mennyi munka, mennyi energia kellett ehhez! Hát igaz, akkor még fiatalok voltunk, tele optimizmussal, lelkesedéssel, erős akarattal és erős hittel. Akartuk, hogy sikerüljön s hittük, hogy sikerülni fog. És így lön a „Világosság”. Akkor mindnyájunk öröme, büszkesége s mindvégig a munkásmozgalom erőssége. Csak mi tudjuk átérezni, mit jelent a Világosság, akik még az őskorszakra tekinthetünk vissza. Az első negyedszázados határállomásnál szívből köszöntöm a Világosságot s lelkes gárdáját.

Kiss Adolf, a Kerületi Munkásbiztosító Pénztár volt igazgatója

AZ INTÉZET HÁROMSZÍNNYOMÁSA

A politikai jogtalanság és a gazdasági nyomorúság mocsarában kemény munkával építik a dolgozók a jövő hatalmas palotáját. Egymás után és egymás mellé verik le a cölöpöket, hogy szilárd alapot teremtsenek az épületnek. E cölöpök között a legszilárdabbak és leghasznosabbak egyike a Világosság-nyomda, amely az annyira fontos és döntő jelentőségű *függetlenséget* biztosítja a munkásság megnyilatkozásainak.

Kertész Miklós, a „Magántisztviselők Lapja” szerkesztője

A szocialista munkásság titáni áldozatkészségének fényes szimbóluma hirdesse tovább a cél eléréséig: Legyen világosság!

Kirsteier János, az igazgatóság volt tagja

A feltörekvő magyar szociáldemokrata munkásmozgalom hőskorszakában alkotta meg a Világosság-könyvnyomdát s az intézményt és érdemes munkásait, mint a világosság és az eszme terjesztőit, mint a munkásmozgalom egyik hatalmas erőtartalékát, köszöntöm a 25 éves jubileum alkalmával.

Kitajka Lajos, a „Szabók Szaklapja” szerkesztője

„Világosság”, „MÉMOSZ”, „Építőmunkás” egymásrautaltságát és a proletárszolidaritást erősítik meg a Világosság-könyvnyomda rt. 25 évi munkálkodásának, fejlődésének okmányok garmadájával bizonyítható történeti eseményei. A bizonyítékok lerögzítésére ehelyütt kevés tér áll rendelkezésre és ezért csak egyes, az építőmunkásokra vonatkozó és kiemelkedő részeket örökítek meg.

Az 1905. évi március utolsó hetében megjelent 7-ik számú „Építőmunkás” első hasábján feltűnő nyomásban közli olvasóival:

„A magyarországi munkásság egyetlen, szókimondó és bátor harcosa a április 1-én mint napilap jelenik meg stb. stb.”

Az „Építőmunkás” e száma Wellesz Béla könyvnyomdájában nyomtatott. 1905. évi április 15-én megjelent az „Építőmunkás” 8-ik száma, amelynek utolsó hasábjára alatti impresszum már a következő volt: „Világosság-könyvnyomda rt. Nyár ucca 1.” A két hír leírhatatlan hatást váltott ki a magyarországi építőmunkások tömegéből s e hatás varázsa alatt állok ma is, 25 év után.

A „Világosság”, a „MÉMOSZ” és az „Építőmunkás” szolidaritásos hűségén soha csorba nem esett. Az egymásrautaltság tudatában és a szocialista meggyőződés parancsára minden szociáldemokratának hűséges ápolójává kell lennie ennek az intézménynek.

Knittelhoffer Ferenc, az igazgatóság tagja

A „Népszava napilap lesz, saját nagy nyomdájában, rotációs gépekkel”. Amikor 1905-ben ezt hallottam, bár abban az időben még telítve voltam az ifjúság rózsás optimizmusával, mégis megijedtem! Nem tudtam az öröm poharát a félelem ama ürmecseppjei nélkül élvezni, amely szerint az volt az elgondolásom, hogy ezt az álmodot ugyan megvalósítottuk, de igen ám, meg tudjuk-e majd tartani? Mert a szükséges tőke helyett csakis az ugyancsak nem nélkülözhető, de a tőkét éppenséggel mégsem helyettesíthető lelkesedés és a jövőbe vetett bizalom állott rendelkezésünkre! Most, a huszonöt év lepergése után különösképpen, de ezen időközben is, minden egyes pártmegrázkódtatásnál – és a nyomda munkásmozgalmunk pontos szeizmográfjának tekinthető – meggyőződhattünk, hogy ez a nyomda minden bajjal szemben dacol és nagyszerű megnyilatkozással megállja a helyét. Ezt az örvendetes helyzetet, valamint azt, hogy talán az összes pártnyomdák közül éppen a miénk ajándékozza meg a legartisztikusabb termékekkel a szocialista propagandát, a mindenkori céltudatos hozzáértésnek, a gondos technikai és kereskedelmi vezetésnek köszönhetjük. Én, aki nemcsak elvtárs, hanem nyomdász is vagyok, büszke vagyok a mi Világosság-nyomdánkra.

Kondor Bernát, a Corvinia Biztosító Rt ügyvezető igazgatója

A szocialista igehirdetők:

az író és a szónok, a nyomda és a rádió. Az ember meg a gép. A *mi* embereink, a *mi* gépeink.

A Világosság a *mi* nyomdánk, ezért más mint a többi nyomda.

Gárdája nem verte soha téglával a mellét. Csak dolgozott a pártnak, a pártért, névtelenül, kemény szívóssággal. *Alkottak* szépet: lehettek *szerények*.

A munka emberei, mind szeretik és megbecsülik őket.

Hol lennének ma, ha nem lett volna Világosságunk?!

És hol leszünk majd, ha a *mi* rádióink is dolgozni fog?!

Dr Ladányi Ármin, a nyomda volt jogtanácsosa

Az ostor szerszámával dolgozók kalaplevéve tisztelegnek a betű-ostor nagyszerű és nekünk egyetlen, tehát nagyon drága alkotása előtt. A „Világosság” alapítása: a magyar szervezett munkásság forradalmi gesztusa és ma már – történelmi tény. A huszonötévesek rajongásával, friss lendületével és lelkeségével világítson, ostorozzon tovább – a magyar proletárok teljes világosságáért.

Fogadjuk befelé: Mindig ilyen építő, maradandó forradalmakat csinálunk! Üzenjük kifelé: Jaj annak, aki hozzányúl!

Lázár Emil, a „Szállítási és Közlekedési Munkások Szaklapja” szerkesztője

A Világosság-nyomda negyedszázados munkálkodásával beigazolta, hogy a nyomdaüzem akkor is prosperál, ha munkásainak a kollektív szerződésben biztosítottnál magasabb béreket, több szociális védelmet nyújt és emellett még jelentős áldozatot hozhat a szakma fejlesztése érdekében is. De beigazolta a Világosság-nyomda mindenkori technikai személyzete is, hogy ezt az eredményt, hivatása magaslatán állva, mindenképpen előmozdította.

Lerner Dezső, a „Nyomdász Évkönyv és Útikalauz” szerkesztője

Két nagy eredményre emlékeztet bennünket ez az esztendő: 25 esztendeje, hogy megalakult a Világosság-nyomda és napilappá lett – másodszer – a Népszava. Mind a két esemény döntő fontosságú fordulata volt a magyar munkásmozgalomnak. A szakszervezetek elvitathatatlan érdeme, hogy fölismerték a pártnyomda-alapítás és a Népszavának napilappá való átalakulásának elodázhatatlan szükségességét és lehetővé tették ezt.

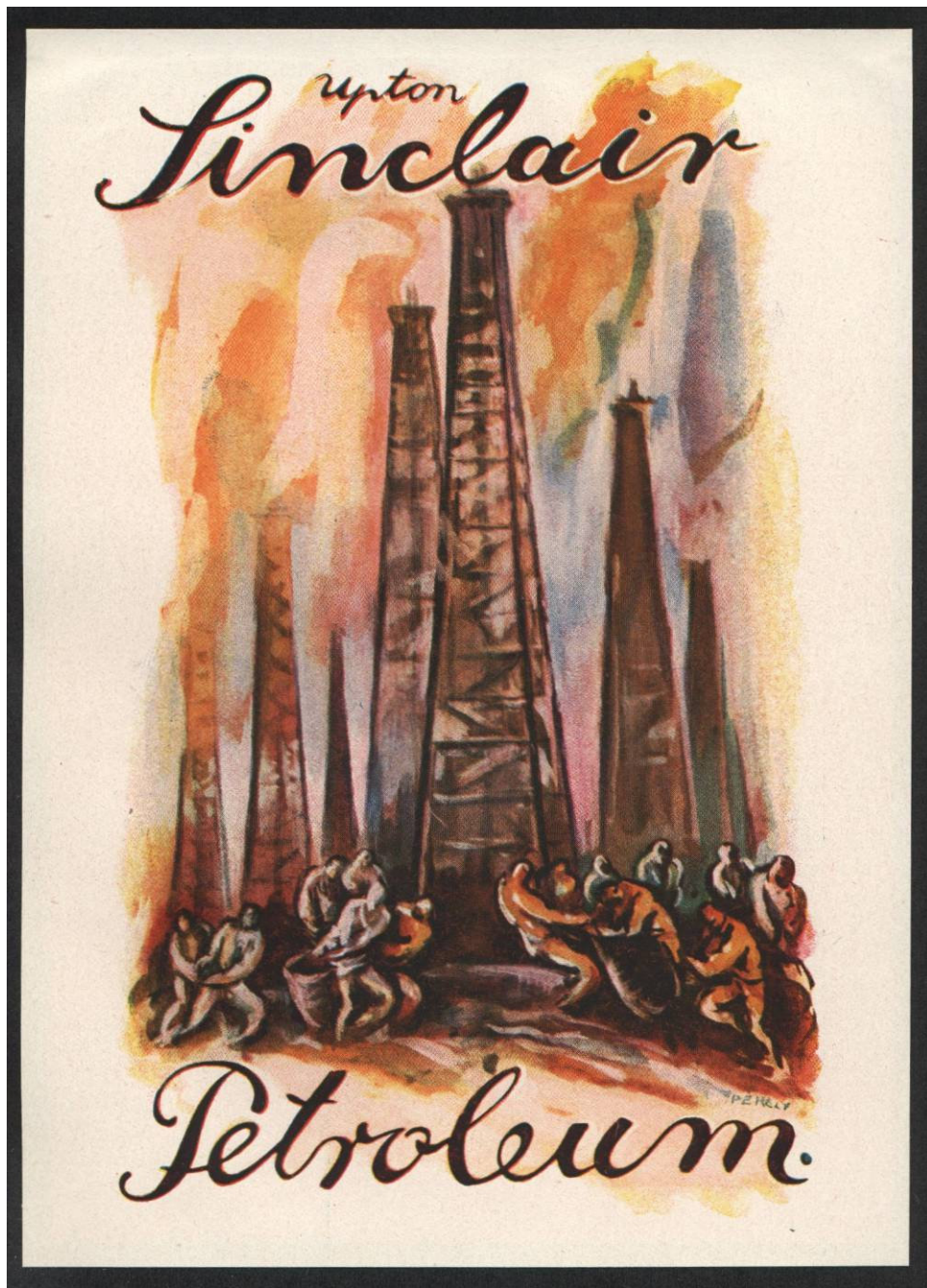
Marczevicz Lajos, a „Népszava” munkatársa

Első emlékeim a Világosság-nyomda nyáruccai helyiségébe szállnak vissza. Odavitem a szaklap kéziratait és ott nyertem először betekintést a nyomdatechnika titkaiba. Erre az időre csak örömmel és elfogódottsággal tudok visszagondolni. Onnan kezdve tevékenységem egybeforrott a Világosság-nyomdával és az ott dolgozó elvtársakkal. Elmondhatom, hogy nem tudom elképzelni a rémítő gondolatot, hogyan élnék és hogyan élhetnék a mozgalomnak, ha nem volna nyomdánk!

Ha erre gondolok, visszaidéződik emlékezetembe az üldözések ideje: a koalíció üldözése, a Tisza-uralom, a háború, az októberi forradalom, a forradalom utáni viaskodás tízéves korszaka és mindezekben hűséges, nélkülözhetetlen fegyverünk volt, maradt a *Világosság*-nyomda üzeme, amely nélkül alig tudtuk volna a tízezer- és százezerszámra készített röpiratokat, sokszor egyik óráról a másikra, kiadni. Nem tudok a *Világosság*-nyomdára, a nyomdában dolgozó elvtársakra másként, mint *megbecsüléssel és szeretettel gondolni!* Ezt a megbecsülést és szeretetet több mint két évtized együttes munkája alapozta meg és ennek a két évtizednek is csak egyetlen mondatba leszűrt igazsága van a számomra: ha nem volna nyomdánk, meg

kellene teremteni és mert van, vigyáznunk kell rá, mint a szemünk fényére, hogy erős és megingathatatlan fegyvere legyen a felvilágosításnak, amelyet a címében is hord: *Világosság!*

Mónus Illés, a Szociáldemokrata Párt vezetőségének tagja

AZ INTÉZET HÁROMSZÍNNYOMÁSA

A tipográfusművészet megvolt századokkal előbb is s most újra ébredezőben van. Művészek és esztétikusok rázták fel álmából a hófehérkét s a szava már cseng is a földkerekség legkultúráltabb pontjain. Akadémiákon, főiskolákon tanítják a betűszedést és nyomtatást s ez intézmények egy-egy kiállításán nagyobb és lelkesebb nézőpublikumuk van a tipográfiai műveknek, mint akárhány festmények meg szobrok tárlatának.

A nürnbergi tavalyi kiállításon a német művészet remekei mellett ott voltak a budapesti Világosság könyvnyomda nyomtatványtablói is. Csupa magyar szövegű munka: könyvcímek,

lapfejek és kereskedelmi nyomtatványok sokasága. Senki sem érti a nyelvüket s mégis mindenki gyönyörködik bennük: a város művészi atmoszférájában nevelődött lakosoknak s messziről jött idegeneknek nagy csoportjai egyaránt.

A tetszés szava mindenfelől; itt a formák nyelve köti le az emberek érdeklődését, amott a színek harmóniás pompája fakaszt elismerést; szépnek, jónak, a nyomdászati iparművészet delelőjén állónak vallja mindenki a nyomdánk kiállítását.

S száll a dicsérő szózat, simogató testvéri gondolat Árva Magyarország felé, amelynek tipográfusai megértik a kor szavát; tudják, hogy az esztétikai nevelésnek nagy szerepe lehet a jövő társadalmak felépítésében s érzik, hogy e tekintetben igen nagy kultúrmissziója van a nyomdászatnak is.

A nyomtatóművészetnek az iparművészetek legelején a helye. Övé a legnagyobb feladat: milliárdnyi gusztusos papírlapon hirdetni a formák és színek szépségét, ránevelni az emberiséget azok meglátására, átérésére, vágyat oltani belé minden egyéb szépségek és jóságok szemlélhetésére, közös birtokbavételére. Minden nyomtatvány ezernyi példányban szállong a nép közé; ha becsületes tipográfustechnikával készült és szép a betűje, harmonikus az elrendezése, jó a nyomtatása: ezer helyen gyönyörködtet, oktat és nevel, még a szövegének tartalmától egészen függetlenül is.

Ha meg rútt a nyomtatvány: ezer helyen rontja az ízlést. Destruál. Bárminő legyen is különben a tartalma. Tehát már a szociális etika is azt parancsolja a nyomdásznak, hogy ami nyomtatványt kiereszt a sajtói alól: az már a külső kiállításával is tanítsa az olvasóit.

A Világosság élén dolgozó férfiak már eleve megértették a szociális etika eme parancsszavát, mert ami nyomtatvány e jeles nyomdánkból eddig kikerült: mindmegannyi tükörképe a tipográfia haladottságának. Pedig nagy dolog ám ma egész nyomdásznak lenni: olyan üzemet irányítani, amely egyrészt industrialisztikus arányú a maga finom idegzetű szedőgépeivel s rotációs sebességgel dolgozó nyomtatósajtóival, másrészt pedig hivatva van a tipográfiai szépnek az intenzív és szeretetteljes kultuszára is. Egyfelől arról gondoskodni, hogy az olvasóközönség szinte percnyi pontossággal megkapja a maga szellemi szükségletét, másfelől ügyelni arra is, hogy ami nyomtatvány a sajtót elhagyja: esztétikai tekintetben, tehát a külseje dolgában is nevelő értékű legyen. Ezt csupán a nyomtatvány előállításában résztvevő fórumok megértő együttműködésével lehet elérni.

A tipográfusművészet is egyéniségek kérdése. Mint minden művészet. A legbőségesebb nyomdai berendezés is halott, ha nincsenek a megszólaltatásához rátermett emberek, akik áldozatos lélekkel a szépet, jót, igazat keresik mindenben; a szemük tiszta, kezük pedig biztonságos a sokféle anyagban, a tömérdek szép elemből mindig az éppen megfelelőt ragadva ki s távoltage művüktől minden olyat, ami nem odavaló. Olyan emberek, akik lelkesedéssel tudnak még dolgozni s kollektív akaratuk egy irányban mozog: mentől több elismerést szerezni a nyomdászat kombinatív szép művészetének.

A Világosság könyvnyomda ifjú vállalkozás a maga huszonöt esztendejével, de már jóideje a magyar könyvnyomtatás élén jár munkáinak szépségével és stílusosságával. Nem csupán magam mondom ezt, a magyar nyomdászati szakirodalomnak szerény napszámosa. Megmondták a nürnbergiek, megmondta a londoni Studió és a chicagói Inland Printer és megmondta az élesszemű Kner Imre is. Tudja és hittel vallja minden magyar nyomdász.

Novák László, a Grafikai Művészetek Könyvtárának szerkesztője

Huszonöt év jelentősége más és más aszerint, hogy milyen vonatkozásban merül föl. Nagy idő az egyes ember, különösen a robotoló munkás amúgy is rövidebb tartamú életében, – jelentéktelen semmisség, múltó pillanat a népek történetében.

A Világosság-nyomda 25 éve az utóbbihoz esik közelebb s ha mégis hosszúnak látszik, ez azért van, mert azt a magunk viszonylag rövid életéhez szabjuk, akik ott voltunk a bölcsőjénél. Igazában a Világosság-nyomda élettartamát a szocializmushoz kell mérnünk s ilyen vonatkozásban örökéletűnek kell lennie, amelyhez képest az elmúlt 25 esztendő csak röpké pillanat.

Igen ám, csak hogy az elmúlt 25 esztendőbe esik nemcsak az indulás, amely a kezdet elkerülhetetlen nehézségeinél fogva jelentősebb, hanem a nagy világgégés, a forradalmak és az ellenforradalom is, s ezeknek mérlegén nagyon súlyosak azok a veszedelmek, amelyek létét fenyegették. Gyűlölettel, romboló szándékkal rohamozták meg 10 évvel ezelőtt, azt gondolván, hogy öklükkel nemcsak a *mi nyomdánkat*, nemcsak a fölvilágosítást terjesztő betűt, hanem az *eszmét, a szocializmust* is szétrombolhatják. Csalódnik kellett. Az öntudatos áldozatkészség napok alatt rendbehozott mindent, eltüntette az esztelen rombolás nyomait s a *mi nyomdánk* azóta is virágzik, szolgálja az eszmét s örökéletű, mint szocializmus. Az örökléthez mérten rövid a Világosság-nyomda letelt 25 éve, ám ha az átélt izgalmakhoz, veszedelmekhez és áldozatos küzdelmekhez viszonyítjuk, akkor nagy és dicső, feledhetetlen történelmi kor volt ez a negyedszázad.

Peidl Gyula, országgyűlési képvis., az igazgatóság volt tagja

Huszonöt év előtt a munkásáldozatkészség legértékesebb gyümölcsének tartottam a „mi nyomdánk” megteremtését. Ma pedig egy jobb és szabadabb jövőért való harc hathatós fegyverét látom benne.

Péter József, az igazgatóság volt tagja

Modern munkásmozgalom nyomda nélkül el sem képzelhető. A sajtó, legyen az akár lap, vagy röpirat, az agitációnak egy olyan kelléke, amely mindinkább előtérbe lép a szóbeli agitáció mellett. Amíg a gyűléseken csak a megjelentekhez lehet beszélni, addig sajtóval azokat is el lehet érni, akik a gyűlésen nem voltak jelen. Ennek szükségességét különösen választások, sztrájkok és egyéb harcok alkalmával láttuk, amikor sokszor óráról órára kellett röpiratokat kiadni, hogy a küzdelemben résztvevőket tájékoztassuk, buzdítsuk, vagy az ellenünk elhangzott vádakra válaszoljunk. Ilyen harcot csak akkor lehet eredményesen végezni, ha olyan nyomda áll rendelkezésünkre, mint a mi pártnyomdánk, amely bámulatos gyorsasággal ontja a röpiratokat, ami nagy mértékben járul hozzá valamely harc eldöntéséhez. Egy választási epizód jut eszembe. A dorogi első választás alkalmával azonnal válaszolni kellett egy kormánypárti plakátra, amely a választók körében nagy zavart idézett elő. Azon a vidéken egy nyomda sem mert nekünk röpiratot nyomni, sőt még telefon sem állt rendelkezésünkre, úgy hogy Esztergomba kellett gyorsan menni és ott telefonon adtam le a röpirat szövegét. Amíg a küldönc Dorogról beért a pártnyomdába, addig a röpirat ki volt nyomva s a legközelebbi vonattal már hozta is magával az egy zsákra való röpiratot, amelyet azonnal szétküldtünk huszonhét községbe és ennek a röpiratnak kellő időben való kibocsátása a választás kimenetelére döntő befolyással volt.

Pártnyomdánk azonban nemcsak harcok esetén tesz kiváló szolgálatot, de nyomtatványainak művészi kivitele mindenütt feltűnést kelt. A magyar szakszervezetekről kiadott németnyelvű ismertető füzet a világ minden tájékára szétment és mindenütt, ahol ezen füzetéről megem-

lékeztek, kiemelték annak gyönyörű, szép technikai kivitelét és ezen dícsérők között számos nagy polgári és párt napilap szerepelt. Volna még egy csomó ilyen kellemes visszaemlékezés az utóbbi évek súlyos küzdelmeiből és ha egyszer ezek az esetek nyilvánosságra jönnek, akkor fogjuk csak látni, hogy a bolsevizmus utáni súlyos küzdelmekben milyen óriási nagy szolgálatot tett a magyar munkásmozgalomnak a Világosság-nyomda.

Peyer Károly országgyűlési képviselő, a Szakszervezeti Tanács főtitkára

Mint a betiltott „Magyar Vasutas” volt és „A Villamos” jelenlegi szerkesztője megtanultam: ha a Világosság-nyomda nem volna, akkor az üldözött szervezeteknek nemcsak erejük, de hangjuk sem lenne.

Millock Sándor, „A Villamos” szerkesztője

Huszonöt évvel ezelőtt: kételkedtem az életrevalóságában... Ma: büszkélkedem az erősségemben... Ez a tévedés jóleső és a további fejlődés biztonságát ébreszti föl bennem.

Müller Sándor, a „Grafikus Művezető” szerkesztője

A Világosság-nyomda 25 éves fennállása diadalmas évfordulója a magyarországi munkásmozgalomnak. E negyedszázad során hatalmas szellemi értéket termelő apparátusa volt az előretörő szocializmusnak. Boldog, büszke érzés tölt el, ha arra gondolok, hogy e nyomdának én is lehettem másfél évtizeden át egyszerű, szürke munkatársa – szedője.

Pajor Rudolf, párttitkár

Mint építőmunkás a Világosság könyvnyomdát a munkásmozgalom egyik legjelentékenyebb pillérének tartom, amelyre büszkén tekinthetnek alkotói.

Pál János pártvezetőségi tag, az Építőmunkás Szövetség titkára

A Világosság-nyomda a munkásság arzenálja. Értük van és dolgozik.

Pászty Károly, a „Vasutas” volt szerkesztője

Az a fejlődés, amelyet a nyomdaipar elért e negyedszázad alatt, legjobban tapasztalható a Világosság-könyvnyomdában, ahol a technikai fölkészültség, párosulva a gyakorlati tudással, a nyomdatermékek legszebbjeit produkálja. Örömmel tekintünk lapunk fennállásának azon éveire, amely alatt azt a Világosság állítja elő s merjük remélni, hogy utaink a jövőben is azon a vágányon fognak haladni, amely a munkásság jobb sorsa felé vezet.

Polgár Dezső, a „Gépkocsivezetők Lapja” felelős szerkesztője

A *mi* nyomdánk, a szocialista agitáció és szellemi tevékenység fürge technikai végrehajtója, kezdettől fogva kiérdemelte minden elvtárs szeretetét és megbecsülését! Voltak azonban negyedszázados működése alatt olyan periódusok, amidőn a *Világosság* tevékenységével és magatartásával a munkásság örök hálájára tette magát méltóvá...

Közelebbi érintkezésbe 1918 október után kerültem a *Világosság*-nyomdával, amidőn gazdasági intézője lettem a pártnak. A nyomda ekkor nemcsak a lázas munka színhelye volt, hanem a csatatér képét is mutatta. Szakadatlanul ontotta a könyveket, lapokat, röpiratokat az októberi demokrácia érdekében és a forradalmat veszélyeztető bolsevizmus ellen, állandóan kitéve a

bolszevisták megrohanásának. Februárban – 1919-ben – be is következett a támadás s a nyomda személyzete derekasan védelmezte a munkásvagyont. Azután folyt a lázas munka tovább...

Még veszesebb volt a helyzet a diktatúra bukása után. A vad ellenforradalom minden dühe a Pártház és a *Világosság* ellen összpontosult. Kegyetlenül végrehajtott kutatások, terrorbandák állandó támadásai és a nagy megrohanás 1919 decemberében: kemény próbára tették az intézményt. S a *Világosság* kiállotta a próbát. Az iroda és az üzem személyzete – az igazgató elvtárstól a portás elvtársig – hősi elszántsággal állták az ostromot és végezték munkájukat. Mindenki a helyén maradt, mindenki vállalta a kockázatot, mindenki eleget tett szocialista kötelességének. Megteremtve ezzel a *Világosság* negyedszázados létének legdicsebb fejezeteit...

Propper Sándor országgyűlési képviselő, az igazgatóság tagja

Tehát csakugyan 25 éve, amikor ott lent a pincében szívdobogva vártuk, hogy az egyetlen 16 oldalas rotációs gép elindulásával kinyomhassuk a Népszavát, mint napilapot. Ha visszagondolok rá, csak most érzem és értem igazán, milyen vakmerő, elszánt kísérlet volt ez tőlünk. De ki gondol most az akkori szorongások súlyos óráira? Hiszen sikerült!

Pollák Simon, a nyomda volt igazgatója

A szociáldemokrata eszmék terjesztésére és az összmunkásság érdekeinek védelmére alakult a mi nyomdánk. Az elvtársak lelkes támogatása tette naggyá és erőssé. A lefolyt 25 év a nagy küzdelmek évei voltak, most következik a szorgalmas munka gyümölcse, a szociáldemokrata eszmék megvalósulásának ideje, amely munkában a nyomdának is óriási része volt és lesz.

Rády Sándor, az igazgatóság volt tagja

Köszöntöm a pártunk e nagyszerű intézményét 25 éves főnnállása alkalmával, egyben reményemet fejezem ki aziránt, hogy nemsokára egy modern könyvkötéssel fog gyarapodni.

Raffay Jenő, az igazgatóság tagja

A Lázár uccai magánvállalati kis nyomda pinceablakából és az apró részletekben adagolt, vagy részben könyvvásárlás formában lekivittelt hetikereset nézőszögletéből nézve, túlmerész lépésnek látszott az akkori vállalkozás. De annál grandiózusabbnak kell hogy mondjam ezt a 25 éves út mai etappe-ján. Sok-sok ilyen bátor és sikeres lépést kíván a magyarországi szociáldemokrata munkásmozgalomnak

Redlinger Adolf, a „Természetbarát” szerkesztője

A *Világosság*-nyomda negyedszázados jubileuma nemcsak ennek a nagyszerű, büszke munkásintézménynek az ünnepe, hanem mindazoké, akik ott voltak elindulásakor és végigkísérték sokszor nehéz, göröngyös, de mindig elismerést kivívó útján. Ha mi már nem is, de utódaink bizonyára még nagyobb örömmel ülik meg az elkövetkező újabb jubileumot. Hogy a *Világosság*-nyomda ezt eléri, arra biztosíték az a szeretet, amellyel minden egyes öntudatos munkás ragaszkodik hozzá.

Reisz Móric, a „Húsipari Munkás” szerkesztője

Fennállásának 25. évfordulóján szívélyesen üdvözlöm a Világosság Rt-ot azért a hatalmas munkájáért, amelyet a magyar munkásmozgalomban a tudás megismertetése céljából kifejtett. Kívánom, hogy az 50. évfordulón is olyan nagy sikerekre tekinthessen vissza, mint most.

Répa Károly, a felügyelőbizottság tagja

AZ INTÉZET HÁROMSZÍNNYOMÁSA

Negyedszázad: *nagy* idő minden intézmény történetében! Hát még örökös küzdelemben! Hát még *ilyen* 25 év, mint amilyen 1905-től 1930-ig lefolyt! Életem nagyobbik felét a Világosság falai, papirosai, betűi, gépei és emberei között töltöttem el: és én csak hálás tudok lenni azért, amit a Világosság a munkásmozgalomnak adott!

Dr Révész Mihály, a „Szocializmus” szerkesztője

Felhívásra alkalmi sorokat papírra vetni nem oly egyszerű, mint azt sokan elgondolják. Nem pedig azért, mert nem illik ünneprontónak lenni. Én ez alkalommal semmi körülmények között nem akarok az lenni, mert – ez nem frázis – Világosság-könyvnyomda nélkül én szerintem a Magyarországi Szociáldemokrata Párt nem lehetett volna a nyomorult viszonyok közepette azzá a tényezővé, mint amilyenné vált. Nagyobb dicséretet 25 év után igazán nem mondhatok.

Rothenstein Mór országgyűlési képviselő, a Könyvnyomdászok Egyesületének elnöke

A „Világosság” a kultúra szolgálatában áll, a „Világosság” fényt áraszt és a fölvilágosítást szolgálja, a „Világosság” az igazság és a demokrácia előharcosa immáron egy negyedszázad óta, amidőn a nyomtatott betű segítségével hangot ad a „Népszavá”-nak és terjeszti az eszmét.

Rudas Albert, az „Általános Fogyasztási Szövetkezet” ügyvezető igazgatója

A Népszava, a sok százezer könyv, a sok milliárd röpirat, amelyet a Világosság-nyomda az elmúlt 25 év alatt a munkásmozgalom rendelkezésére bocsátott, igazolják a nyomda alakulásához fűzött remények teljesülését. A Világosság-nyomda betűje az utolsó 25 év alatt sok százezer munkást tanított meg a gazdasági elnyomás és a politikai jogfosztottság elleni védekezés lehetőségeiről.

A Világosság-nyomda résztvett minden küzdelemben, amely a munkásság felszabadításáért folyt. E harcban kapott sebeket is, de azokat hősiességgel fogadta és amikor 25 éves fennállása alkalmával ezeket megállapítjuk, testvérként üdvözljük őt, mint a magyar munkásmozgalom derék és bátor harcosát.

Saly Endre, a „Népszava” gazdasági főnöke

Jelentős napja 1905 április 1-e a magyarországi szociáldemokrata munkásmozgalomnak. A munkásság saját erejéből, áldozatkészségéből nyomdát alapít és ezzel egyidejűleg a Népszavát napilappá tette. Ez a körülmény a munkásságban határtalan lelkesedést váltott ki és fokozta a munkásság önbizalmát, a munkásmozgalomba vetett hitét. Az asztalosmunkások ennek a mozgalomnak mindig az élcsapataihoz tartoztak és teljes erejükkel támogatták a nyomdavidualat megalakítását. Ez az intézmény a mozgalomban igen fontos szerepet töltött be és egyik büszkesége ma is. Ezért méltó a szervezett szociáldemokrata munkások becsülésére és támogatására.

Sávolt János, az igazgatóság tagja

Mindig boldog voltam, amikor a Világosság-nyomda olyan tökéletességgel produkált angol vagy francia szövegű közleményeket, hogy azokra bármely párisi vagy londoni műintézet is büszke lehetett volna.

Schöner Dezső, a „Népszava” munkatársa

A Világosság-könyvnyomda Rt. negyedszázados főnállása nagyrésztben előttem játszódott le, tudom, küzdelmekkel járt. Én, aki mint „üzletfél” is tevékenykedtem, úgy érzem, hogy sokkal nehezebb helyzetben voltam. Az ünnep azonban mindent elfelejtet velem és szeretném, ha az újabb ünnepet váró esztendőök úgy a nyomda, mint a „rendelő” számára kellemes meglepetéseket hoznának.

Schreiber József, az „Autó- és Motorújság” és a „Varrógép, Kerékpár, Gramofon” szerkesztője

Hivatott vezetőink bölcs elgondolása és a szakszervezetek megértő áldozatkészsége valósággá tette nyomdánkat. Hivatása magaslatán álló szakszerű vezetés szorgos munkáskezek segítségével a kezdetlegességből vezetőhelyre fejlesztette. Ha ezek a tényezők a jövőben is összefognak, nincs kétség abban, hogy nyomdánk továbbra is erős vára és büszkesége lesz párt- és szakszervezeti életünknek.

Sebők József, az igazgatóság volt tagja

A nyomtatott betűk milliárdjai a Világosság-nyomda első 25 éve alatt maradandóbb értéket alkottak évszázadok hangos szónoklatainál. Hiszen a nyomtatott betű nem röppen el, mint az élő szó, amely mögött sok ember úgyis elrejtí igazi énjét, őszinte gondolatait. A útjait a nyomtatott betűkbe öntött gondolat, a történelem soha ki nem alvó fáklyája alapozza meg, amelyet, hogy könyvekbe, újságokba, röplapokba tömörít, elévülhetetlen érdeme a munkásság büszkeségének: a Világosság-nyomdának.

Soós Gyula, a „Szövetkezeti Értesítő” szerkesztője

A Világosság-nyomda huszonöt éves főnnállása a magyar szociáldemokrácia intézményes megerősödését jelenti. A primitív nyomdából szocialista céltudatossággal kifejlesztett hatalmas nyomdaüzem ragyogó szimbóluma a magyar munkásosztály fejlődésének. A szocialista világosságot, az öntudatos megismerést és a szabad gondolatot jelentő minden kiló betűvel és új géppel együtt nőtt a szervezett munkásság száma, emelkedett a munkásság kultúrája és nagyobbodott a proletariátus politikai, gazdasági és társadalmi befolyása. A jövő társadalom miniatürképét mutató Világosság-nyomda ünnepe ezért ünnepe a szocializmus göröngyös útján előretörő egész magyar munkásosztálynak.

Szakasits Antal, az „Ifjúmunkás” szerkesztője

Én is egészen fiatal voltam, amikor az első kéziratomat a Világosság-nyomdában leadtam s a mi pompás nyomdánk is még egészen fiatal volt. Így aztán nagyszerűen megértettük egymást. Együtt is vagyunk azóta éjjel-nappal s el sem tudnám képzelni az életemet a Világosság-nyomda nélkül, amely annyi gyönyörű dolgot művelt már s amelyik annyi gondolatomat vitte a világosságra.

Szakasits Árpád, a „Népszava” munkatársa

Huszonöt év a munka, a szociális és kulturális fölemelkedés, a szocializmus szolgálatában fölbecsülhetetlen érték. A Világosság-nyomda legyen hatalmas és büszke vára a munkásosztály föl szabadító harcának.

Szekeres Sándor, a pesterzsébeti szociáldemokrata párt titkára

A Népszava könyvkiadása annyit jelent, hogy: a tartalom, a Világosság-nyomda impresszuma pedig, hogy a könyv kiállítása elsőrangú. Kívánom, hogy az első 25 év után a Világosság örök Világosság maradjon.

Szenes Lajos, a Népszava-könyvkereskedés vezetője

A Világosság-nyomda tisztviselői hivatásuk teljesítését nemcsak abban látták, hogy hivatali munkájukat elvégezték, hanem érzésükben is mindenkor a szocialista eszméket szolgálták.

Olyan helyen végezték munkájukat, ahol közelről láthatták a szociáldemokrata párt minden mozzanatát. Voltak idők, amelyeket a párt hőskorának ismerünk és ezekben a napokban kettőzött erővel dolgoztunk azért, hogy a magunk erejével is előbbrevigyük az eszme diadalát. A nehéz időkben pedig, amikor sokszor életveszélyt jelentett az őrhelyünkön való állás, sohasem lett rajtunk úrrá a csüggedés. Most, a negyedszázados jubileum alkalmával, csak az lehet közös óhajunk, hogy pártunknak ez az intézménye továbbra is úgy álljon szolgálatába a közösségnek, ahogy a múltban és ebben a munkában szerény tehetségünk szerint mi is kivehessük részünket.

A Világosság-könyvnyomda Rt. tisztviselői

A Világosság-nyomda története szervesen kapcsolatos a magyarországi szervezett munkásmozgalom történetével. A nyomda 25 éves főnnállása alatt híven visszatükrözte a mozgalom minden fázisát és fordulatát. Mint két hű testvér, együtt nevelkedtek, együtt nőttek föl és járták a kálváriás utat dacosan, bátran, fölemelt fejjel. Mert a Világosság-nyomda helyzete sem volt ám könnyű. Tüske volt azoknak a szemében, akik egyrészt a munkásság fölvilágosító eszközét, szellemi életének fejlesztőjét sejtették benne, másrészt akik konkurrenciális szempontokból a profitráta csökkenésétől tartottak.

A nyomda ment a maga útján. Kezdetben szerény keretek közt, de azzal a rendíthetetlen hittel, hogy magát azzá fejlessze, ami már megalapításánál cél gyanánt volt kitűzve: a magyar munkásság részére olyan kultúrintézményt teremteni, amely technikai felkészültség tekintetében hivatása magaslatán állva, egyúttal példaadó serkentéssel hasson a szakmai érdekeltségre...

A cél eléretett. Huszonöt év alatt a Világosság-nyomda olyan fejlődési ívet futott be, amely a nyomdák történetében páratlan. A hozzáfűzött remények maradéktalanul megvalósultak: Budapest mintanyomdájává vált, amely szakmai, szociális és higiénikus vonatkozásban a legelső helyet foglalja el. Hogy azzá lehetett, az főleg azoknak a vezetőknek az érdeme, akiknek szakavatottsága párosult azzal az olthatatlan ügyszeretettel és lelkesedéssel, amely célkitűzéseiben semmiféle akadály előtt meg nem torpan. És a nyomda naggyáfejlesztéséből a technikai személyzet is derekasan kivette a részét. Az a tudat, hogy munkájával hozzájárul munkástestvéreinek szellemi fejlesztéséhez, hogy tevékenysége segítőfegyver abban a harcban, amely jogot vagy egy nagyobb falat kenyeret eredményez, kötelességtudattal és munkakedvvel tölti el. Magasztos hivatás, mert itt minden betű a munkáskultúra céljait szolgálja. És ez a személyzet össze van forrva a nyomda sorsával. A nyomda örömapjai az ő örömapjai is, ha veszély fenyegette, ott álltak a sáncokon és életük kockáztatásával keltek védelmére. Emlékezzünk csak vissza azokra a napokra, amikor a fölfegyverkezett bolsevisták megrohanták a nyomdát, vagy mikor a fehér terror pribékjei nap-nap után a legfélelmetesebb fenyegetőlevelekkel árasztották el! De nem merték aljas tettüket végrehajtani, mert tudták, hogy azon az emberfalankszon, amely a nyomda védelmére kelt, lehetetlen rést ütni. December 7-én, amikor kiszámították, hogy ez a lelkes gárda nem tartózkodik a nyomdában, sikerült a fehéreknek a nyomdában vandál rombolást véghezvinni. E rémes pusztítás után volt csak igazán látható, mit művel a magyar munkásság oly sokszor kipróbált szolidaritása: ahány kéz, annyi segítség. Mindenki sietett a romokat eltakarítani és a legrövidebb idő alatt a nyomda ismét üzemképes állapotba helyeztetett.

Ezekben az időkben veszedelmes volt a személyzet körébe tartozni. Hajmáskér, Zalaegerszeg napirenden voltak... Hej, de sokan mentek el reggel hazulról és csak hónapok vagy évek múlva térhettek vissza. Éheztek, szenvedtek, nyomorogtak és most ismét itt vannak köztünk, dacosabb hittel, felfokozott lelkesedéssel, a szocialista meggyőződésnek azzal a tudatával, hogy az összesség érdekeiért minden áldozatot meg kell hozni... És Vác, Szeged, Kőbánya, mennyi szomorú állomás... de sok keserves és gyászos szenvedésről tudnának mesélni...

Ismét együtt van a régi gárda. A legtöbbje már a nyomda alapítása óta tartozik kötelékébe, vannak, akik valamivel később jöttek, közülök többen a szervezeti és politikai életben is vezetőszerpet játszanak és szakmai téren mint előadók jó hírnévre tettek szert.

A 25 éves jubileum alkalmából a nyomda személyzete büszke lélekkel vallhatja, hogy megtette a kötelességét minden téren és ünnepélyes fogadalmat tesz, hogy a Világosság-nyomdát még nagyobbá, hatalmassá és elismertebbé fejleszti! Barátság!

A nyomda technikai személyzete

Üdvözlöm jubileumán a huszonöt éves „Világosság”-ot. Megtette a kötelességét és meglelégedéssel tekinthet vissza megtett útjára. Nemcsak a „Világosság” volt, de – a világosság is... Az ilyen mult szép jövőt jósol!

Várnai Dániel országgyűlési képviselő, a „Népszava” munkatársa

A Világosság-nyomda jubilálás ebből az ünnepélyes alkalomból nem mulaszthatom el itt megemlíteni, hogy pályafutásom elválaszthatatlanul egybeforrott a Magyarországi Szociáldemokrata Párt nyomdájával. Első versem innen került napvilágra s azóta is minden könyvem a Világosság-nyomda művészi alkotása. Ennek a nyomdának az atmoszférája mindig föl-emelő érzést kelt bennem. Olyan harmónikusan munkálkodik itt együtt az ember, a gép, az ólom, mint egy nagy orchester, amelyet egy kiváló karmester dirigál. A Világosság-nyomdában öröm a munka és ünnep az új könyv.

Várnai Zseni

A Világosság-nyomda minden betűje az elnyomott munkásság öntudatának lobogó fáklyája, amely egy szebb jövőbe világít. Negyedszázad óta küzd értünk, velünk. Csak bátran előre! Mi csak győzhetünk.

Vincze Imre, a „Segédmunkás” szerkesztője

A Világosság-nyomda alapításának huszonötödik, jubiláris évfordulója alkalmából régmúlt idők ama szomorú emléke elevenedik meg előttem, hogy mily nehéz helyzetben volt a párt mindaddig, amíg nem volt saját nyomdája. Az első „Népszava” napilap 1895-ben részben ezért bukott meg. A párt akkori helyzetének súlyosságát jellemzi, hogy az a nyomdavállalat, ahol a „Népszava” készült, cenzori jogokat is akart gyakorolni.

A pártnyomda megteremtése ennek a lehetetlen helyzetnek egy csapásra véget vetett. Ez egyúttal kezdete volt az igazi pártmunka és pártmozgalom megindulásának és a párt komoly tényezővé való kifejlődésének. Pártnyomda nélkül, a fölvilágosító, nevelő és szervező nyomtatványok milliónyi tömege, valamint az idegen befolyástól mentes, bátor és szókimondó napilap nélkül ez a fejlődési folyamat csak nagysokára következett volna el.

Boldog érzés töltött el, amikor a párt a fejlődését akadályozó béklyóktól megszabadult és saját nyomdájába költözött. Ezzel a nyomdatulajdonos-cenzor ijesztő képe is eltűnt, mint a rossz álom. A pártnyomda megteremtésének 25. évfordulóján örömmel és megnyugvással gondolok erre vissza, egyben köszöntöm a nyomda vezetőségét és összes alkalmazottait és közülök elsősorban azokat, akik egy negyedszázad óta állanak a nyomda szolgálatában, tehát szintén jubilánsok. Kívánom, hogy ez a pártintézmény tovább fejlődjön a párt- és a munkásmozgalom javára.

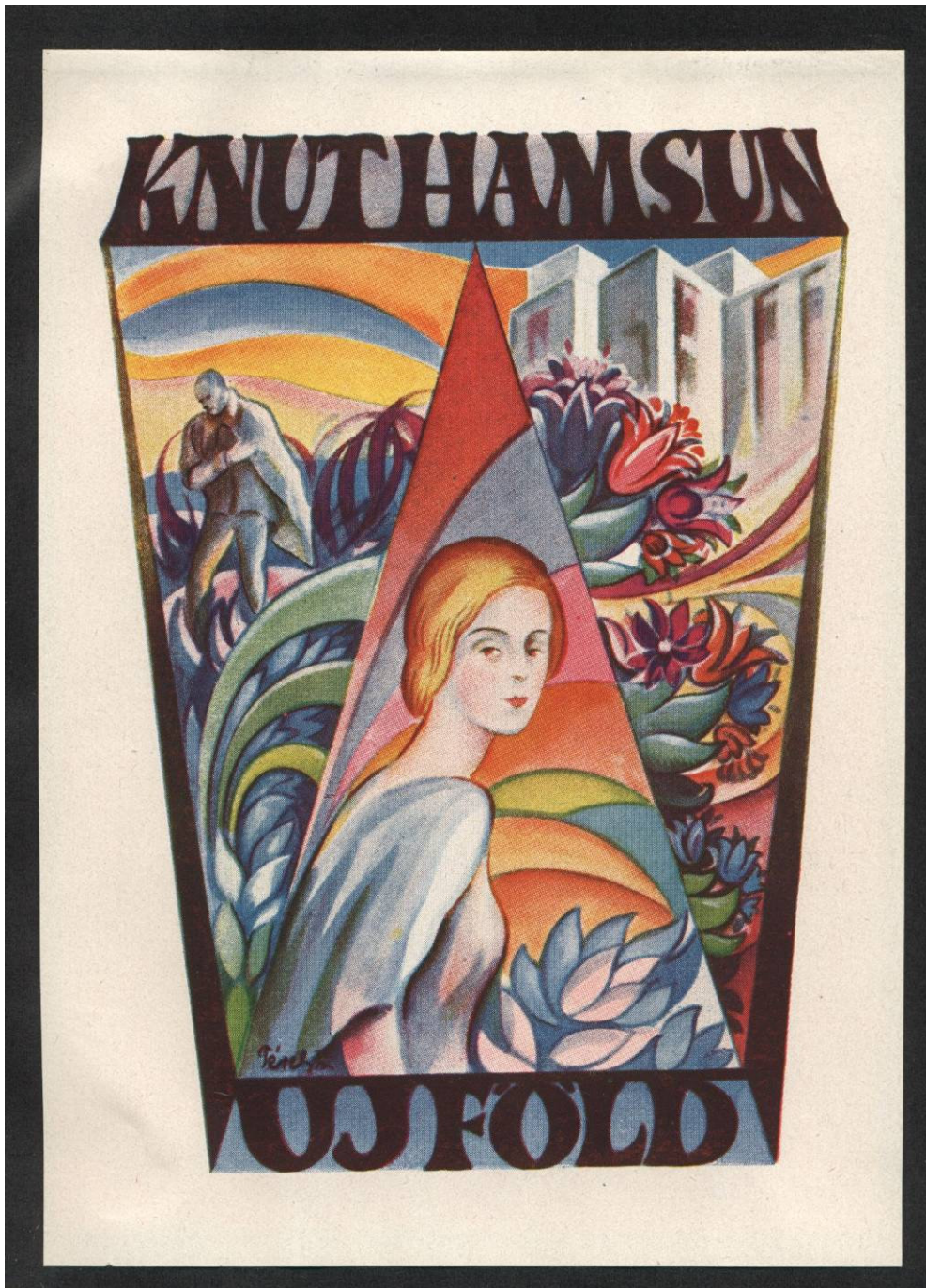
Wiesenberger Vilmos, a felügyelőbizottság volt tagja

VILÁGOSSÁG

A mi nyomdánk negyedszázados ünnepe.

Gutenberg mester! Hódolok neked,
Ötszáz év után. Dicső műhelyed
Szolgálatunkba vettük, büszkén áll
És fegyverinket őrző – arzenál.
Ólombetűknek kemény hadsora
E fegyverekkel vág nap-nap után oda:
Hol tagadják azt, ami szent jogunk
És hirdeti: – vagyunk és ostorzunk!
E betűk, gépek adnak szárnyakat
A gondolatnak, mely vív várakat.
A tudatlanság s önkény várait
Rombolja, dúlja – a tudás, a hit.
A szebb jövőért küzdő emberek
Lelkébe hord fényt, hitet, meleget
Millió betűd, könyvben, hírlapon,
Magasba törő büszke szárnyakon.
Hú fegyvertársam! Dicsőítelek,
Negyedszázados emlékünneped
Nekem is ünnep, nekem is öröm,
Bár nem győztünk még, nem, a nagy pörön,
De áll a harc s te hűen folytatod
A mindennapi nagy feladatot;
Míg el nem jó a vágyott pillanat,
Melyben mondhatjuk – az ember szabad!

Vanczák János országgyűlési képviselő, a „Népszava” volt szerkesztője

AZ INTÉZET HÁROMSZÍNNYOMÁSA